

Hermés pillantása

Gábor Ágnes

Hermés pillantása

Gábor Ágnes

Hermés pillantása

Gábor Ágnes

Hungarovox Kiadó
Budapest, 2016

A borító a szerző ötlete alapján készült
A címlapon: Hermész-torzó az Antyalai Múzeumban (Törökország)

© Gábor Ágnes, 2016

A Hungarovox Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

ISBN 978-615-5562-33-4

Hungarovox Kiadó
1137 Budapest, Radnóti Miklós u. 11.
Telefon/fax: 06-1-340-0859 • mobil: 06-20-585-8212
www.hungarovox.hu • info@hungarovox.hu
Felelős kiadó: Kaiser László
Felelős szerkesztő: Szekszárdi Júlia

Nyomtatás: 3 BT Műhelye
Műszaki vezető: Burány Tamás

*Sándornak és lányainknak:
Ágnesnek, Évának, Júliának*

Előhang

Jöttem a sűrű semmiből,
s ha újra hív, visszamegyek;
kitérő csak, kirándulás,
mit földi létnek nevezek.
Életet kaptam, s adtam is
gyümölcsöt, mint az almafa,
ez volt a kiteljesedés,
semmi más nem lett kész, soha.
Az öntudatra ébredés
s egyéb is késett, elmaradt,
készültem, vártam szüntelen
a föld fölött, az ég alatt.
Valamire, valahová
sóvárogtam, de messze volt,
ám kézközelbe nem került:
visszahúzódott, elhajolt.
E tantalosi büntetés
kuszálta nyelvem szavait,
utólag csak próbálkozás
elmondani a kéjt s a kint.
Káprázat ez is, ámítás,
csillám a nemlét köntösén,
vegytintával írt üzenet,
hogy itt is jártam: éltem én.
Nem félem, nem is sürgetem
az erőt, mely letett ide,
ha jónak látja, visszahív
az ég fölé, a föld alá,
vissza a sűrű semmibe.

Óbor

Nénia

*Kapitánffy István (1932–1997)
bizantinológus emlékének*

Szerettem volna hallgatója lenni...
Látásból ismert, kedvesen köszönt
november első keddjén, lent a portán,
siettünk, és előreengedett.
Nem tudtam akkor, hogy szikár alakját,
nyugodt arcát s a jóságos szemet
utoljára látom. Elsietett,
s én (késésben) a liftben elfeledtem,
mi volt rajta (zakó? ballonkabát?),
csak megfordult fejemben: mért siet? –

Szerettem volna hallgatója lenni,
félévre csak vagy pár órára tán.
Hallottam róla ifjú emberektől:
tudás, humánus és harmónia
árad belőle, mélység és derű.
Szelíd s szerény derűt sugárzott arca,
mély és komoly, megszenvedett tudást
Hellasz- s Bizáncról és – úgy általában.

Szerettem volna hallgatója lenni.
Ha majd tudok már annyit görögül
(gondoltam én), akkor merészkedem
elébe állni, szentélyébe lépni.
És mindez nem volt oly sürgős nekem,
mert úgy véltem, tengernyi az idő
tanulnom, hogy majd tőle is tanuljak...
De késő. Késő. Végérvényesen.

Lent Szegeden, *akkor* májusba' még
Aigyptios sírverséről beszélt:

*„Hypakios sírja vagyok, azt mondom,
az ausonok oly nagy, harcos fiának
holtteste nincsen bennem, minthogy én
kicsiny vagyok, s föld röstellte volna,
hogy ily nagy férfit apró sírhalommal
borítson, inkább a tengernek adta.”*

Amint ott állt, s e súlyos szavakat,
formálva lassan, tette át magyarra,
éreztük mind, hogy itt a sír beszél,
túl műfajon és túl konvención,
megrázón szól hozzánk a sírvilág –
De nem tudtuk, és ő sem tudta azt,
hogy minden szó és mondat: jósigé,
s félév múltán az ő sírhantja is
készen lesz már, virágoktól borítva,
és sóhaját a föld gőzölgi fel,
s földillatú lesz könnyünk és a szél,
s hogy ő már nem, de sírja így beszél:

*„Én Stephanosnak sírja vagyok, mondom,
a magyarok tudós és nagy fiának
holt testét őrzöm, bár lehet, hogy én
kicsiny vagyok, s szégyen a földnek is,
hogy ily nagy férfit apró sírhalommal
borítson, s inkább a tengernek adná,
de mégsem szégyen, mert 'mi egy velem,
csupán a teste. Lelke már szabad.*

*Vonásait utódok arca őrzi,
tanítását a tanítványai,
a szellemét a társak és barátok,
írásait a könyvek lapjai,
bevégezetlen műve így – egész.”*

Így szól a sír, s mi állunk, hallgatunk.
Ha összeér a minden és a semmi,
nincs múlt, jelen, jövő, és nincs vigasz,
csak indulat (szakadna ránk az ég),
csak árvaság és sajgó veszteség –

Szerettem volna hallgatója lenni...

Caludia sírfelirata^{*}

Vándor, megállj – pár szóra csak –, s fuss át hamar.
Egy szép asszonynak éppen nem szép sírja ez.
Szülőitől nyeré nevét, a Claudiát.
Férjét teljes szívből szerette, mert neki
két gyermeket szült, kik közül az egyiket
e földön hagyta, s földnek adta másikat.
Járásra, szóra illedelmes, szellemes
s otthonülő volt mindig, gyapjút készített.
Elmondtam hát. Most menj utadra. Ég veled.

^{*} Ez a sírfelirat a leghíresebb latin nyelvű feliratgyűjteményben az 1007. darab. (Corpus Inscriptionum Latinarum, Pars posterior, 218.) Az eredetinek megfelelően jambikus senariusokban fordítottam. Az, hogy a nyolcsoros vers magyar változata kilenc soros lett: tudatos „vétség”. Egyrészt, a formai hagyomány (páros számú sorok) nem jelenthet kényszert. Másrészt, jól bizonyítja a latin vers hallatlan tömörségét.

Epitaphium Claudiae

Hospes, quod dico, paulum est; adsta ac perlege.
Hic est sepulcrum haud pulchrum pulchrae feminae.
Nomen parentes nominarunt Claudiam.
Suum maritum corde dilexit suo.
Natos duos creavit; horum alterum
in terra linquit, alium sub terra locat.
Sermone lepido, tum autem incessu commodo.
Domum servavit, lanam fecit. Dixi. Abi. Vale.

HOSPES • QVOD • DEICO • PAVLLVM • EST • ASTA • AC • PELLIGE
HEIC • EST • SEPVLCRVM • HAVD • PVLCHRV • PVLCHRAI • FEMINAI
NOMEN • PARENTES • NOMINARVNT • CLAVDIAM
SVOM • MAREITVM • CORDE • DILEXIT • SOVO
GNATOS • DVOS • CREAVIT • HORVNC • ALTERVM
IN • TERRA • LINQVIT • ALIVM • SVB • TERRA • LOCAT
SERMONE • LEPIDO • TVM • AVTEM • INCESSV • COMMODO
DOMVM • SERVAVIT • LANAM • FECIT • DIXI • ABEI • VALE

Sermo sollemnis

*Ritoók Zsigmond klasszika-filológusnak,
kedves tanáromnak, akinek sokat köszönhetek*

Mint akinek rablás vagy más bűn terheli lelkét,
úgy osonok némán a Latin Tanszék folyosóján,
hogy ne kerüljek véletlen se tanár közelébe.
Ámde amint a csapóajtóra rákanyarodnék,
szembefutok néhány kóválygó másodikkossal.

– Ej, mit akarsz?

– Lökj föl!

– Észnél vagy? (Értem a mérgük',
hízeglő így is csengő hangjuk: letegeztek.)

Spórol a Bölcsészkar: szörnyen nyikorognak az ajtók,
szőrcsög a csap, fütyörész a huzat, na de bánom is én azt!
Mert hisz a szellem fenséges, mely körbevesz itt benn.

Ím, ott áll (szemeit mereven kulcslyukra tapasztván)
méla csoporttársnőm, s intéssel fékezi léptem.

– Csönd, ne zajongj!

– Megy már?

– Régen.

– Hol tartanak éppen?

– Gőzöm sincs, de a prof mosolyog, és bólogat is már.

– Készültél?

– Sokat és buzgón, ám mégsem eléggé –
így sóhajt, s most rátévén balját a kilincsre
csöndbe' lenyomja. Az ajtótábla sírva csikordul,
mint amikor szélvész idején tekeregnek a nyárfák,
lombjukkal zúgnak, águkkal földre hajolnak,
vagy ha mikor léket kap s (nyögven) sír a hajótést,

roppan az árboc, s lent reped és nyikorog az ereszték –
ily hang hallik most, *s elakad kedves szívünk dobogása*,
hat szempár néz ránk, hat fej fordul csavarodva,
míg a tanárunk fölpillant, s bólint, de bemenni
képtelenek lennénk csendben: szörnyű, hogy a székláb
visszhangzik a kemény padlón, és leng a nagy asztal,
írdatlan lármával kell a helyünkre leülnünk.

Koppan a toll, zörög egy zacskó, s most fenn a toronyban
megkondúl a harang, zúgása a termet előnti,
s közbe' szemünk a szövegre tapad, és lángol az arcunk,
lüktet az ér a halántékon, sőt, *cseng a fülünk* is.
Végre – elülvén minden zaj – mély csend települ ránk,
s végre a szó fonalát fel tudván venni a társunk
folyhat a munka tovább, fejthetjük az isteni *vates*
szépséges, örökérvényű szavait, ha nehéz is.
Máskor a fordítás lassú, révült makogás csak,
mellyel igencsak próbára tesszük a türelmét
néha tanárunknak: kijavít sokszor, de szelíden.

Ámde ezúttal a szó úgy gördül-fordul a szánkrol,
hogy nincs egy hiba se: művészi, stílszerű, szép is...
Döbbenet néz ránk, nyilván nagy meglepetés ez,
nem meri hinni, amint a fülével hallja, s a mondat
íme, lezárult most. S így szól: folytassa esetleg.
És már szárnyal a vers, lüktet minden láb úgy, ahogyan kell,
nincs makulányi hiba, ejtésben barbarizálás,
dobban a *dactylus* és nyújtóznak a *spondeusok*, majd
mívesen és tömören társunk fordítja a kólont...
Már mosolyog bölcsen: tudja, honnan fuj a szél most:
névnapi meglepetést ez a sok ragyogó felelet nyújt.
És mi reménykedtünk, hogy nem sejtette előre:
létezik az, hogy egy ünnepi óra szárnyakat adhat,
és a nemes szándék nyolc fejben gyújt ma világot –

Vezúv-elégiák (1)

Flottaparancsnok nagybátyám holtának a híre
megrázott, tudom én, hű barát, jó Tacitus!
Azt kéred tőlem, nagy Hallgatag, írjam ugyan le
híven s részletesen, mint tombolt a Vezúv.
Sextilis végén jártunk, reggel ültem a széken,
és a kis asztalkán méz vala, drága gyümölcs,
langyos tej, jó sajt és mellé illatozó, lágy,
frissen sült kenyerek, gömbölyűforma lepény.
S halld! Ahogy egy falatot felemeltem, s tettem a számhoz,
megremegett a kezem és – amin ültem – a szék.
Megcsörrent az edény, rögtön feldőlt a kupám is,
s furcsán vibráltak jó teraszunk kövei.
Mind kifelé néztünk ekkor, aggódva a hegyre,
s láttuk: a fény eltűnt, szürke fölötte az ég.
Fokról fokra sötétek lettek a zöld, üde fák is,
távoli morgással telt meg a friss levegő.
Fölrebbent a madárnép most, csapkodva, suhanva,
vijjogva esztelenül ezrivel fent körözött.
Nyugtalanul bögtek, toporogtak a barmok az ólban,
fülsiketítő zaj szállt fel a kertek alól...
Ámde bocsáss meg, kérlek, mert most szólt be anyám épp:
üljek az asztalhoz, kész van az ízes ebéd,
majd pihenés jön, hisz tele hassal nem megy az írás;
holnap ilyenkor várd, s újra jelentkezem itt!

Vezúv-elégiák (2)

Nem tudtam rögtön folytatni, ahogy megigértem:
másfél hónapon át minden egyéb lekötött.
Végre erőt vettem magamon, s most, drága Barátom,
lásd a továbbiakat: semmit se' hallgatok el.
Mint tudod, akkor a tengertől nem messze időztünk,
nézve Misēnumból végig a sík vizeken.
Túl sok volt az előjel már a reggeli óta,
mégse' ijedtem meg kint a szabad levegőn.
Nem voltam félős, sőt, rögtön kértem a könyvem',
röpke tizenhét év volt csak a vállaimon.
Szárnyait éreztem ekkor inkább, nem a súlyát,
Liviust olvastam, sejtethed, hogy lekötött,
és nagy elődöd szép sorait kiemelve a műből
másoltam sebesen: jött a rövid kivonat.
Közben a nagybátyámnak egyik régi barátja
toppant be, és lám, látja, mit művelek épp.
Korholt minket erősen, majd rögtön követelte:
hagyjuk el ezt a helyet: ránk fog omolni a ház!
Édesanyám megszeppent, én meg nyeltem a mérgem',
megtettük, mit kért, szántam az otthonomat.
Két kocsival indultunk, s már elhagytuk a várost,
rengeteg ember volt kívül, a szűk utakon.
Megrongálódott sok ház, a tetők beszakadtak,
s közben a föld mozgott, percre se volt nyugalom.
Sodródtunk a tömeggel, nem volt út menekülni,
lejtő lett a mező, s rajta golyó a szekér.
Láttuk, amint egyszercsak felszívódik a tenger,
s szélesedő partján tátog a sok vizilény.
Másfelől fönt a sötét felhőt szaggatta az égen
megjelenő villám, száz vörös csóva repült.

Majd e sötét felhő leszakadt beborítva a tengert,
eltakará Capreae s ó-Misenum köveit.
Ellobbantak a tűzcsóvák, és ekkor a tájon
vastagon ömlött szét Vulcānus hamuja,
gőzölgött, itt-ott még izzott hádesi fénnel,
forrón hömpölygött, s mint a halál, követett!
Nincs itt vége, Barátom, ám most abbahagyom, mert
mind, ami rémület ért, fogja marokra szívem...

Gellius – Vergiliushoz

*Szeretett tanárom,
Bollók János (1944–2001)
klasszika-filológus emlékének*

Agellius Vergilium salutem.

Nagyságodat én értem csak, vagy én sem.
Oly méltatlan hozzád e szürke kor:
szent költeményed caecubusi bor
mellett hangzik fel, „tudós” fecsegésben.

Máskor csodált tanítóm ráncos arca
mily szánalmas, ha rólad perorál,
csak hallgatom gyáván, ahogy darál,
s tiltakoznék, de nincs erőm a harcra.

Fronto lenéz. Ha rólad van szó, máris
témát vált, és lessük minden szavát...
Hyginus ismert, Probus ki nem állt,
s csak egy szeretett még: Apollinaris,

de ő halott. Szavát szivembe véstem,
rátok gondolni könyvem' írva – fáj,
s e porló lapon vallom, mert muszáj:
nagyságodat én értem csak. Vagy én sem.

Vale.

A legnagyobb szenvedés elégiája

Elegia novissimae passionis

Borzsák István (1914–2007)
klasszika-filológus emlékének

*Mert nemzet támad nemzet ellen, és ország ország ellen;
és lesznek éhségek és döghalálok, és földindulások mindenfelé.
Consurget enim gens in gentem et regnum in regnum;
et erunt pestilentiae, et fames, et terraemotus per loca.
(Matth. 24,7)*

Ámde miközben a Mester ezekhez szólt, riadalmat
szült odakint bős szél: támada már a vihar,
s míg a tavasz első rügyeit szaggatta-cibálta,
nyargalt és süvitett, égre terítve a port.
Fent az idő kerekén egy kéz fordíta hatalmast:
roppantúl gördült, s eltűne mind, ami volt;
századokat lódult az idő csikorogva előre,
és a világtengely görbede súlya alatt.
S már a kizökkent mindenség – tört fénybe takartan –
néma hiánnyá vált, Isten ölében aludt.
Két csillaggal az égre szegezve sötét denevérszárny
baljós árnya feszült, s nőtt – lefelé – a sötét;
kúszva alattomosan a Teremtő térdeit érte,
s nézte az alvót ott: hagyja-e, keltheti-e.
Hirtelen, ím, fölserken amaz, váratlan erővel...
megborzonga az Úr, látva: mi ébredszik.
Fölkél most, szeme odvából láng csap ki a légbe,
s bömböl ezer torkán, melyből a vér tör elő;
fölmagasul – nem a mindenség, csak a korcs kreatúra –,
és hajaszálaiban Sámson erője mered;

mint órjas, a silány szellem szétárad a térben,
fülsiketítőn bőg, víjjog a harci kacaj;
hernyótalpa alatt vétlen mártírok háza omol be,
gépből hull a halál, s százszoros átok a lét.
Nincs haza, nincs termés, csak sírgödör és siratódal
s Golgota, mely sok ezer kínra ítéltet akar – –
Latrok fája üres, de a Mester függ a kereszten,
s jobbjá felől – ó, jaj! – mind, aki jobb, vele hal.
Lészen-e néktek megváltás? Ó, láttok-e várost,
égi dicsőséget és örök életet – ott?
És vajon élet-e ez annak, aki élve maradt még,
s árván, hontalanul éhezik és menekül?
Lám: ha beteljesedett a hamis próféták átkos igéje,
hol van a mérleg, amely méri a jót s a gonoszt?
Hol van a könyv, s hol a Bárány, azki a szörnyü pecsétet
sorban tördeli fel, és igazakról ítél?
Hol van az Úr, ki a vértengert elapasztja erővel,
s szünteti bosszúját? Hol van az irgalom itt?
Népek a nép ellen, emberfia embere ellen...
Ennyire rossz mester volt ez a kétezer év?
Ennyire meddő volt áldozni Fiút a világnak?
Ennyire nem méltó megváltóra a föld?
Ó, ha ki létezel ott fent, nézz le e szörnyü pokolra:
kétezer éve feszül kínra-keresztre fiad!
Irgalmazz neki már: támaszd fel végleg az égben,
és akit alkottál, hagyd sorsára alant!

Alkaiosi

*Rimóczy-Hamar Márta (1938–2006),
a klasszika-filológus és igaz barát emlékének*

*Laudamus veteres sed nostris utimur annis.
(Ovidius)*

E szörnyű korban, lásd, ez a szebbik út:
letűnt időkre úgy menekülni el,
 hogy testben itt, lélekben ott légy,
 éld, ami volt, s le is írd – magadnak.

Pedig tudod: nem volt az a kor se' jobb,
csak gyarló, véres, nagyszerű, szép – vegyest,
 de míg salakja végleg eltűnt,
 lényege tört aranyát ma látod.

Hűség, barátság mindig elvétve volt,
csak *rara avis* évmilliók alatt,
 de néha felröppen ma is még:
 tolla vakít a vad éjszakában.

E szörnyű korban, lásd, van azért vigasz:
nehány szempár s nagy szellemek uja int.
 Emelkedj, lélek, s hagyd a testnek:
 élje korát, ahogy írta Naso...

Carmen natalicium – alternis versibus *

*Darab Ágnes klasszika-filológusnak,
Plinius maior fordítójának*

Quid faciam, quid scribam de te versibus in his,
„dimidium animae”? Cunctor, ut iam peream.
Novi diu te, et diligo diutius anno:
bis mille annorum nostra est amicitia.
Tu celebras semper: Plinium transfers explicasque,
singulis auctorum vivis in operibus.
Quam diligenter scrutaris conexum et solvis
caliginosarum sacra arcana vocum!
Nunc ego qui possim adferre gaudia magna?
Haudquamquam: tu adfers gaudia magna mihi.
Namque operis extracta tui ex quo legis multa,
Admirata eram teque admirante ero.
Iam opus est nobis invicem dare salutem
supremaque, precor, verba mea audi!
Di tibi dent et bis tantos educere annos,
feliciter fauste fac valeas, floreas!

* Születésnap i ének – disztichonokban

Comprecatio

sub peregrinationem Romam filiae

O, Roma grandis, Gemma urbium!
Complexu matris deripis eam –
Remitte mi integram filiam:
Tibi mandabo Iuliam meam.

Tua sacrata saxa illam manebunt,
Mens corque eius saepe mox stupebunt –
Aeterna! Serva sanam filiam:
Tibi mandabo Iuliam meam.

Moenia prisca, aedes et sacella,
Viae, turreaque nemoraque bella!
Tuemini – imploro – filiam:
Vobis mandabo Iuliam meam.

Prognati Romanorum civium:
Boni viri bonaeque feminae!
Favete vosque castae filiae:
Mandandae vobis Iuliae meae.

Obsecro te, Regina uribum!
Deraptam redde matri filiam!
Remitte mi incolumem eam:
Tibi mandabo Iuliam meam.

Fohász

leányom római útja előtt

Fenséges Róma, földnek Ékköve!
Eltéped tőlem őt: éj tör reám –
Térjen meg épen! – hallgasd bús imám;
Rád bízom, lányom, kincsem: Júliám.

Minden fehérlő szent köved őt várja;
Szeme-szíve majd szépséged' csodálja –
Ó, te örök! Őrizd a fényt haján!
Rád bízom, lányom, kincsem: Júliám.

Hús dómok, tornyok, szentélyek és berkek,
Ódon falak, utak; kutak és kertek!
Figyeljétek, ha sétál – óraszám!
Rátok is bízom kincsem: Júliám.

Jó emberek, méltó utódai
ama Rómának! Halljátok imám!
Tegyétek, mit egy bús anya kíván:
Óvjátok az én tiszta Júliám!

Hozzád könyörgök, föld Úrnője, te!
Kit elragadtál, gondoljon reám;
Küldd vissza épen s idejekorán –
Rád bízom lányom, kincsem: Júliám.

Vigasztalás Philémón és Baukis fiának

aki a születésnapján egyszerre vesztette el a szüleit

A szentély márványlépcsőjén megáll,
s körütekint – amint megérkezett –
a néma tájon a felnőtt gyerek.
Lélekkísérő Hermés messze jár,
de fényes atyja itt – a fríg eget
beragyogván – csöndben fölötte száll;
sóhaja: szellő, felhő a szakáll,
isteni könnye fűszálon remeg.

– Ó, értelek, s szánnálak is, fiam,
évnapodon hogy pusztá ez a ház,
mézed: ürm, ünnep helyett a gyász
üli torát, s nem látod boldogan
sürögni már a két szent öreget
– mint láttam én, vándor rongyaiban,
jó szívvel adni mindenük, mi van –
ludat vágni s ágyat vetni neked.

Szánnálak én, s mégsem teszem. Tekints
háta mögé, és tudd: kunyhótok már
mint emberség arany temploma – áll,
s e gyarló földhöz semmi köze sincs.
Papja s papnője lett két agg szülőd,
oltáromon nap mint nap áldozott,
s közös halálért is fohászkodott:
fogadja együtt testüket a föld.

S hogy jött a perc, s napjuk leáldozott,
nem haltak meg – ajkuk hozzád rebeg,
csak jól figyelj, nyisd ki szemed, szíved –
fiam, Hermés, nélkülük távozott –
Körültekint, sóhajt: megérkezett,
a szentély márványlépcsőjén csak áll,
nem fogva fel, hogy árván sincs halál,
s úgy érezvén: száz évet szenvedett...

És ím, vállát súrolja egy faág,
suttog a lomb. – Isten hozott, fiam!
apád is itt áll, pillants rá vigan:
testünk a földé, égé koronánk...
Az árva fölnéz bódult-boldogan,
szívével hallván anyja szavait,
s – ajándékul – ott fönt ölelkezik
egy tölgy s egy hárs, ifjan és lombosan –

Héraklész*

(epüllion, részlet)

*Adamik Tamás klasszika-filológusnak,
kedves tanáromnak*

*Inventio poetica Ovidius 9,93–97. nyomán:
„Lux subit, et primo feriente cacumina sole...”*

*Megvirradt, a hegyek tetejét megcsapta a napfény... ***

... Vadkantól rémült Kalüdón folyamistene ekkor,
csúf vereségét szégyellvén, a ravasz Akhelóosz
felnyög, s elhagyná a mesét hős Alkeidészről.
Próteuszi fortély a mit ért? – sóhajt keserűen.
Ámde Lelex, Ixionidész és Aigeidész is
kérelik egyre: beszéljen még Alkména fiáról.

Mordul, tiltakozik, szomorún medrébe hanyatlik,
Pindosz lábainál eredő két ága a síkon
összefolyik, Aitólia lankáin tovazúdul,
s ott, hol az emberkéz majd – Hellasz fénykora táján
Oiniadait s Pleurónt rakván – bástyáit emelte,
meggondolja magát: mielőtt tengerbe rohanna,
felcihelődik az órjas test, Kalüdóni-öbölnek
sziklás partkövein lépked, s végül letelepszik;
messzire néz, zöld partja felé erdős Ithakának,

* A görög szavakat, elsősorban neveket, egyedül itt írtam a magyar kiejtés és helyesírás szerint. A kötet minden más helyén a tudományos írásmódot alkalmaztam.

** Devecseri Gábor fordítása.

fontolgatva a kérést is, fontolva a szót is,
és ahogy – így ülven – öblös torkát köszörülné,
ősz, öreg aoidosz már, szeme kékje bárha töretlen,
homloka fenséges, napbarnult mellkasa, válla.

S íme, kilenc pár szárnyon jó surrogva, dalolva
furcsa kilenc lánya: búbajos hangu szirének;
míg az ión habokat súrolva köréje leszállnak,
átbucskázva nyakán mindegyik isteni nő lesz,
s kérlelik ők is: „Apánk, szólj még Alkména fiáról!”

„Hát legyen.” És belefog; tenger zúgása kíséri,
bósz Aiolosz fia is: Zephürosz, százszámra sirályok;
néma halak fickándozva kiugornak a vízből,
parton időző emberek is bámulva csodálják:
földműves, agg koldus, bajnok, ifju halászok,
hálókat bogozó, álmos, vén tengeri medvék
hallgatják, s így szárnyal a szó hős Alkeidészről:

„Ókeanosz nemzett, s nővére-szerelmese, Téthüsz
Argosz mély folyamát, sebes Ínakhoszt szülte először;
Ínakhosz hitvese volt Melié, s szerelembe vegyülve
ők lettek szülei nyomorult lányuknak, Iónak,
kit Kronidész kívánt hevesen, s bár kedvese, Héra
szépséges papnője szabódott, félve az égtől,
titkos nászukból született Epaphosz idegenben
(hétágú Neilosz földjén lettek menedékre),
Télegonosz fiaként nőtt fel, s lett népe királya;
Neilosz lányának lányt nemzett: Líbüa volt az,
s új várost alapított, mely felesége nevéből
Memphisz lett, s ma is áll büszkén, bár néha leomlott.

Líbüa szépségétől megbabonázva Poszeidón
nemze ikerfiakat, s született neki Bélosz, Agénór.

Míg az utóbbi Szidónba került, dús Phoinikiába,
s ott ama nemzetség őset tisztelheti benne
(bírt híres fiaikat: Kadmosz, Phoenix, de Kilix is
egy-egy városnak alapító, isteni hőse;
s lánya, kinek neve földünké is: a szép Európé
elbűvölte Zeust, aki – átváltozva bikává –
hószinü hátán szöktette, Krétáig elúszván,
s ott, a szülőföldjén nemzette Minósz, Rhadamantüsz
s Szarpédont, Lúkiá urát, kinek élete három...),
Bélosz az anyja örökségét bírhatta királyként,
s Neilosz lánya, az ifjabb: Ankhinoé is övé lett.

Ikreket adtak az égiek nekik, két fiusarjat:
Aigüptoszt, Danaoszt s azután még két fiat, egy lányt.
Aigüptosznak Arábia trónját szánta az apja,
bár amikor később a melamposzokat leigázta,
s úr lett földjükön is, neve által lett ez Egyiptom.
Sok feleségétől született ötven fia – hírlik –
mind hatalomvágyó, elszánt volt, szomjas a vérre.

Más föld, Líbia lett Danaosz birodalma sokáig
(ötven lányt nemzett: fiatal s szép asszonya számos
volt), de közöttük Erisz dühüket szította szünetlen',
ádázul civakodtak a testvérek: ki erősebb,
sőt Danaosz félt bátyjától, fiait ki nem állta,
s így – vizen át – a leányaival menekülve Rhodoszba,
innen a Kükládok és Kréta között behajózáván
Argolisz öblébe, kikötöttek, s Argoszig értek.
Itt Gelanór volt még a király. Átadta uralmát,
és Danaosz leigázta e népet, mely így – danaó lett.

Aigüptosz s fiai ezután Argoszba hajóztak,
s kérlelték Danaoszt: „Szüntessük a régi viszályt már!”

Ez – noha nem hiszi egy szavukat – „békülni” serény most:
ötven szűz, zabolátlan lányát nőül igéri,
fondorlattal dús lakomát rendezve a vőknek
s lányainak, meg az ötven nász emlékezetére.
Ámde a hószín’ peplosz alatt tört rejt a menyasszony...
Éj lett, s ötven nászágy készült vérbeborulni,
és mindaz, mit a Moira akart, ment teljesedésbe:
Bélosz utódainak kishíján magva szakadt, ám
egy Danaosz-lány nem gyilkolt: öleléskor ölelt csak;
Lünkeusz élve maradt, s nemzette Abaszt azon éjjel.
És Abasz, Argosz ura, Aglaiét sokszor ölelte,
Mantineusz szép lánya pedig szült, s ikreket ismét:
Akriszioszt s Proitoszt. Anyjuk méhében is egyre
gyűlölködve civódtak a testvérek: ki erősebb...
Végül elosztották az uralmat, és Proitoszra
Tírünsz trónja jutott, s lett három karcsu leánya.
Ők ama thürszosszal vonuló menetére kacagtak,
gúnyolták, nem hitték el erejét, se hatalmát
Bakkhosznak, s az elmezavarral sujta le rájuk.
Pusztult minden, a három nő őrzöngve-sikongva,
tébolyodott táncban bebolyongta Arkadiát, és
Argolisz asszonyait fertőzte e szörnyü betegség:
gyermekük véréből mocskos kézzel az égre
mind hadonásztak, s az Istent hívták, tépve ruhájuk’!
S mert a fukar Proitosz nem akarta fizetni az orvost,
végül az ország kétharmad részét odaadta,
jós rokona hogy gyógyírral szüntesse a tébolyt;
végre Melampusz és öccse, Biasz, fékezve e nőket
(egy közülük elpusztult már), házukba vezették.

Akrisziosz fiusarjat akart, kérdezte az Istent,
Phoibosz Apollón szentélyében a földre borulván
(Eurüdiké, Lakedaimón lánya szülte leányát,
szépséges Danaét, de fiúra hiába sovárgott).

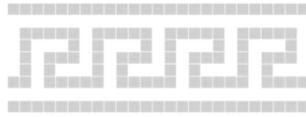
Púthia jóslata rémítő volt, elkésérítő:
sem feleségétől, sem más nőtől fia nem lesz,
ámde leánya fiút fog szülni, ki gyilkosa lesz majd
néki, nagyapjának, s bármit tesz, nem menekülhet!
Így a király bronzkamrába záratta leányát,
és szigorúan őriztette a földnek alatta;
még holtak kriptája se füledtebb, se sötétebb,
csak tetején volt szűk nyílás fénynek, levegőnek,
ám ez a rés elegendő lett fényes Kroniónnak,
sárga aranyzuhatagként hogy Danaét megölelje,
s isteni magja az alvó lánynak ölébe ömöljék.

Perszeusz megszületett, s a király, rettegve a jósszót,
szép unokáját s lányát is tengerre vetette...
Csónakukat Szeriphosz partjára sodorta a hullám,
Diktüsz vette magához az ifjú nőt, a fiúcskát,
s mert a király, Polüdektész volt a fivére,
dús palotájában élhettek volna sokáig,
ám Danaét kívánta vadul a mohó Polüdektész,
és a nevelt fia útban volt, ürügyet keresett hát:
Phorkosz lányaihoz, Gorgókhöz küldte az ifjút,
véelve-remélve, hogy elpusztul, s tán anyja – övé lesz.
Így szül jót a gonosz, s tesz hőssé gerjedelem – mást...
Perszeusz élt: a Medúsza fejét kibisziszbe betette,
és hazaindult. Útba esett még Aithiopia,
máskor aszályos, szomjas föld, hol a Néreidák és
Földrázó Kronidész bosszúját nyögte a nép most:
Kassziopeia, az úrnőjük, vetekedni merészelt
Néereusz lányaival, szebbnek kikiáltva magát, így
szörnyű csapás pusztította s árvíz a vidéket,
emberevő szörny is súlyosbította a sorsuk.
Képheusz lába elé leborulva a jós öreg, Ammón
sírva könyörgött, tudván azt, mit kellene tenni,

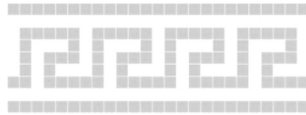
vén keze mégis reszketegen s agg szája hebegve
kérte urát: áldozza leányát ennek a szörnynek.
S így is lőn. Szép Andromedát hamarost kikötötték,
sziklás partköveken rémulten várta halálát,
Perszeusz így pillantva meg őt lobbant szerelemre;
rettenetes párharcban küzdve megölte a szörnyet,
és a leányt kötelékeitől már megszabadítván,
kővé dermesztette a Gorgó-fővel az udvart,
mert a vetélytársaknak nem volt ott szeri-száma...

És ez az isteni pár lett őse a Perszeidáknak,
híres vagy hírhedt fiaik sok földet uraltak:
Perszész véréből származtak a perzsa királyok;
Gorgophoné, Argosz úrnője, a két fia révén
szép Helené- s hú Pénelopénak lett a nagyanyja;
s más fiaiknak az élete-sorsa is összefonódott.
Egyikük, Alkaiosz (más néven Alkeusz), ő lett
Apja után Tírünszben az úr; neki Hippomenétől
Amphitrüón született legelőbb, később a leánya.
Másikuk, Élektrüón, ki Mükénait bírta királyként,
bátyja leányát, szép „húgát”, a bájos Anaxót
nőül vette, s e nászból lett sok szép fiusarjuk
s lányuk is, Alkméné, hős Alkeidésznek az anyja.”

.....

Villoni balladák

Ballade de Noël

à la suite de maître Villon

Nem hull a hó, elbújt a nap,
deres az utca, ködbe vész,
gyúrt párnán vagy boltív alatt
beteg koldus a szívverés,
s ki tényleg boldog, oly kevés
(céltalan pénz tölt sok zsebet),
egyként sújt kincs vagy éhezés --
Ó, gyermek, nyújtsd ki csöpp kezéd!

Folyónk beáll, alant halad,
jégén még néhol repedés,
csengő szól, itt az alkonyat,
s nem angyal jó: fáradt vigéc –
Kalács süll. Nő a kétkedés:
megválthat-é a szeretet?
Fogan a szó, vagy elenyész?
Ó, gyermek, nyújtsd ki csöpp kezéd!

Ünnep jön, ám dal nem fakad,
sok volt a meddő szenvedés:
siratjuk még a holtakat,
s élők fölött is ott a kés –
Lázárt ne keltsd! A lét nehéz,
s ő boldog már (hálás neked),
de nézz gyötrött arcunkra, nézz!
Ó, gyermek, nyújtsd ki csöpp kezéd!

Envoi

Olvadj meg, súlyos aranyérc!
„Odvás fából majd méz csepeg...”
Segíts hinnünk, szent születés –
Ó, gyermek, nyújtsd ki csöpp kezed!

Ballade de Pâques

à la suite de maître Villon

A lélek alszik, nem vigyáz,
s a test erőtlen: vétkezik.
Földig meghajlik a kalász,
rothasztja sár dús magvait –
Fény árad, s nem kapaszkodik:
gyönyört, csömört, semmit se bán,
s míg nektárt, ürmöt, bort ürít,
te érte halsz a Golgotán.

A lélek ébred, már vigyáz,
a test még gyöngé: vétkezik.
Restség, közöny s a félsz, ha ráz,
repeszti deszkaszálait,
s míg sodródva kapaszkodik
bűnei úszó monstrumán,
minden pohárt csak rád ürít,
ki érte halsz a Golgotán.

A lélek éber és vigyáz,
s erős a test: nem vétkezik.
De most megbánás, kór igaz,
kiszívja minden nedveit –
Fény árad. Már kapaszkodik
könnyezve és vakulva tán,
s ha megpillant, megváltatik,
kiért meghalsz a Golgotán.

Envoi

Az ember százszor elbukik,
de lelke – igéd fonalán,
Jézus – feléd kapaszkodik,
ki érte halsz a Golgotán.

Ballagó ballada

à la suite de maître Villon

Mi eddig volt, most vége lett.
A gyermekkor üszök s korom.
Sírva tekint rá a szemed
a romra, mi állt egykoron;
elmerengsz még a tegnapon,
s azt kérdezed, mi lesz veled –
Akármi is, csak azt tudom,
egy parancs van: a szeretet.

A költő mondta (rég halott),
hogy *az ifjúság zöld vadon*,
s csak ordással találkozott,
bár őzre várt ott boldogon,
s míg sorsa rúgás volt s pofon,
miért írt verseket neked?
Akármiért, csak azt tudom,
egy parancs van: a szeretet.

Csábítón vár a pénz, a hír
s dúsan – az élet-asztalon.
Nem biztatlak, hogy légy fakír,
s koplalj, szomjazz a nagy toron,
hisz okulsz majd önsorsodon:
mi hozza poklod' s üdvödet –
Akármi is, csak azt tudom,
egy parancs van: a szeretet.

Envoi

Bölcs volt-e, balga (nem tudom)
versem? Hiába kérdezed.
Barátom! Azzal búcsúzom,
egy parancs van: a szeretet.

Ballada Szent Déneshez

à la suite de maître Villon

A párizsi terrortámadás emlékére

2015. 11. 13.

Alszol tizennyolc század óta már,
mély csenededet ritkán zavarta vész,
ám templomod most sarkig tárva vár,
mert nagy a baj, és hinnünk kell, hogy élsz,
talán te érted, mi ez az egész,
az esztelenség dülja városunk,
érezem, meghallod, ahogy jajgatunk,
szirénahang, nyögés mindenfele,
félelmünkben a falhoz lapulunk –
Ébredj föl, ébredj, Párizs püspöke!

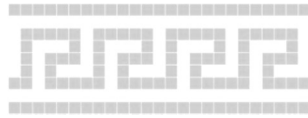
Hetedmagaddal téged Fábián,
a pápa küldött térítőnek, és
te prédikáltál, sorsod lett halál,
a Montmarte-on sújtott le rád a kéz,
fejed repült, s érezted, mily nehéz,
mert felkaptad, s futottál, szent papunk,
Lutetiánk utcáin, vértanúnk,
de közben szólt ajkadról az Ige,
s hol összeestél, épült templomunk –
Ébredj föl, ébredj, Párizs püspöke!

Mert a Gonosz éber már, s lesben áll,
lecsapott ránk, pokoli terve kész,
hol legtöbben vagyunk, ott eltalál,
és rajtunk ismét úrrá lesz a félsz,

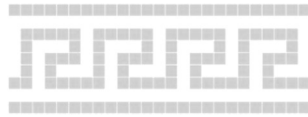
most is születnek újabb vértanúk,
egy járdaszélen csúful elbukunk,
és lángol több száz áldozat sebe,
vagy értelmetlenül felfordulunk –
Ébredj föl, ébredj, Párizs püspöke!

Envoi

Ó, embertársak, halljátok szavunk!
Hívó, hitetlen, egyet akarunk,
ne hagyjátok, mert mind elpusztulunk,
s te, szent mártírunk fényes szelleme,
oltalmaz minket, őrizd meg honunk,
zsákmányállatként élni nem tudunk –
Ébredj föl, ébredj, Párizs püspöke!

Szatírák

Così fan tutte

Così fan tutte, ámde nem akárhol:
a MúPa volt a helyszín, és a szőnyeg
a ruhatár küszöbére merőleg'
vérvörösen becézte a cipőmet –
mondom, koncert volt, és nem is akárhol.
A huszonkettedik sorban, zsinórban
farmerben vagy koktélsruhában ültek,
a zenészek mind frakkban hegedültek,
s egy operatőr kordbársony zakóban
vette az adást. Lement a nyitány is,
s a zenekar vagy másfél métert sülyyedt,
a pulpitusból árok lévén máris.
Díszlet sehol. Az opera ezúttal
egy szcenírozott adaptáció volt;
a tenor pózolt, a bariton bókolt
– a sovány történet szerint – a nőknek,
kikről nem hitték, hogy igazán hűek,
és addig ostromolták, míg igaz lett:
elcsábultak a pernahajdereknek,
kik álruhába bújva provokáltak,
majd – kiakadva ettől – áriáztak.
Da Ponte mester szörnyű szövegkönyvét
még a nagy *Mozart* könnyedebb zenéje
sem volt képes feledtetni. De végre,
nem bírván már e sok dagályt, a semmit,
a várva várt szünetben egy csipetnyit
dühöngve a ruhatárba lementem,
s két perc múlva a HÉV felé ügettem:
elég volt a „műélvezetből” ennyi ...

Na persze, trendi operába menni,
de még jobb otthon egy cédét betenni –
Csak zene kell, s nem e siralmas látvány;
az opera – divatjamúlt találmány,
kivéve, kinek az ideje: tenger,
s gyermeteg lelke – a valóság ellen –
csak ehhez hasonló szirupot kedvel.

Tandal

*Quo usque tandem**, tankrédóm, tanügy?
Nem tanterem babér, de *per tangentem*
tankönnyeket ne hullasson felettem
senki, megyek (tan-go), nem kell ürügy.

Tanszékem billeg, rossz a tanmenet,
tancsata volt minden áldott napom,
tanórám áll. túlhúztam? Nem tudom.
Itt egy tantál: mosom kezeimet.

Tanerőtlennek nem jár tantième.
Tankákat ír majd, s közben elbitangol,
to be, to be – bűg néki a brit angol,
már érti a tant, s szól: merci bien.

Még ráköszönnek nyolcszáz tangyalok,
még álmában a tanfolyam kiárad,
még tantaloszként tikkad, szája szárad,
de szárnyatlan, nem száll már, tandalog.

* *Quo usque tandem* = meddig még? (Cicero leghíresebb beszédének első szavai)

Lost Invest

*Ajánlhatok egy jó befektetést,
hölgyem?* – kérdezte miszter FehérGallér:
lenyalt haj, laptop, bűgő bariton,
kicsit melegnek látszó bank-gavallér;
a mutató s középső ujja közt
táncolt a tolla, síkideg volt tőlem,
mert átvéve a *cash depositot*
még némi pénzt vélt kihúzni belőlem.
Habár üres volt számlám, két zsebem,
s nem álmodoztam mégse' milliókról,
jól jött a játék, lájtos szívatás
így hát csak néztem, s eme szótlán bóktól
felbátorodott, s jött az agymosás.
Széles mosollyal, mohón lefetyelt
érthetetlen és hibrid multi-nyelven,
én tettem a hülyét: – Igen, igen ... –,
s mivelhogy tettem, tényleg hülye lettem.
A végén már tárgyaltunk komolyan
diszkont árakról és portfóliókról,
közben a gomb letekeredhetett
(a csavargatástól) egy bank-fiókról.
Égnek szegezve hátsóját bemászott
az asztal alá, s közben is beszélt,
egy másodpercet sem hagyott ki. Látszott:
bennem látta meg vastag ügyfelét,
ki áhítattal csügg minden szaván és
Szenzo-dűnék kommersz leheletén,
s úgy beájult a kamatláb szagától,
hogy befektet majd, s elhiszi: magától.

Elégedett volt kurvamód a főszer,
hogy könnyedén két vállra fektetett,
s nem találván a gömbölyű fogantyút
vöröslő fejjel kiemelkedett
az íróasztal lapja mögül, feljött,
mint Van Gogh egén izzó napkorongok,
miközben már markolta tenyerem
a sebtiben fölkapott fiókgombot,
s a hozhatom-e akkor a papírt is?
kérdésre harsány kacajra fakadtak
a kisördögök bennem, majd a gombot
meglöktem, neki az aktakupacnak,
ő rámeredt, majd rám, ismét a gombra,
s csak tátogott a szája, mint a halnak,
én meg kajánul, kegyelemdőfészként
szemébe néztem: *Nem. Dugd fel magadnak.*

Etűdők

(1)

Feszeng, gyűlöl, irigyel. Vagy lenéz?
Szégyell? Nem ismer? Mi ez az egész?
Lágyan ölni, némán tagadni kész,
színlel és tűr, bár pokoli nehéz:
álközönyének oka az a félsz,
hogy kettőtöknek szűk e Föld, míg élsz.

(2)

- Konzerv kéne, babám, és szeletelt kenyér.
- Menjünk hát, apukám: tedd le a konyhakést.
- Nincs virslis vacsora, főzni utálsz, tudom.
- Slusszkulccsal vacakolsz. Jaj, beragadt a zár!
- Mindjárt zár az Auchán, s nincs meg a tíz söröm!
- Van nálam kocsipénz, s nézd, nem ereszt a lánc!
- Zacskós tejre vigyázz, hogy ki ne folyjon épp!
- Tolni szörnyű nehéz: hagyd a gyümölcsöket!
- Chipset hozz s ropit is, hisz tudod: este meccs!
- Most éppen kiborult étolaj és cukor...
- Nézd már, mekkora sor! S mordul a gyomrom is.
- Folyton sírsz, te „szegény”... Fogd be, vagy énekelj!
- „Mécénász, te dicső, régi királyi sarj...”
- Tátátá-titi-tá, tátiti-táti-tá!

Epódos Z. T. *Reflex-íveire* *

Könyvtár, ég veled, itt a búcsúóra,
Elhúz a szán, s kifosztva ott hevernek
Híres könyvei drága régieknek.

*

Ágyékát felméri, de nem nagyon érti,
Ereje mért nem árad,
Midőn éjten éjjel csataviseléssel
Mindenik lankadt s fáradt.

*

Megindúlt ezekért méltán ű haragja,
S monoton munkába kezdett gyöngé karja.

*

Melynek új balzsammal biztató harmatja
Lassan gyülekezik, átjárja a testét,
Cseppecskéit a nyílt rózsákba hullatja,
S emlékfájlba menti valaki megestét.

*

Vidulj, gyászos elme! Felülírt a világ:
Hastól lefele él, s mi jön, nyakára hág,

*

S egy gyenge szélről földre teríttetik!
Így minden kornak támasza, talpköve
A fürge írmag, mely, ha elvész,
Férfierő rabigába görbed.

*

Négy szócskát üzenek: vésd jól kebeledbe, s fiadnak
Hagyd örökül, ha kihúnysz: *nil novi sub sole*.

*

* A kiinduló szöveg a következő webhelyen, legalul:
<http://www.litera.hu/hirek/halal-leszamolas-szamvetes-ujrakezdes>

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Költő és költőcske nagyokat alhatnak.
Testük pincekulcsát akár elhajítsák,
Hiába fordítnák nők felé a rudat:
A franc se' járna be értük ily nagy utat.

*

De íme, sötét hajam őszbe vegyül már.
Libidó, pia, nők. Ezek is: csupa nyál.

*

Nem jelölte a sírt drága érc vagy márvány,
Csak síró porhüvely – lába felől állván.
Aztán új szablyával hazafelé tértek,
Emlegetve rozsdás kardját a vitéznek –

*

Disznók, juhak, tulkok sereggel –
Maradj, Homér, fénydús egeddel,
S te, Osszián is. Énekeddel
E lápvilágot mért vered fel?
Meddő mocsár ez. Semmi kéj.
A nappal egy világos éj.

*

Küzdött a kéz, a test nem működött,
Elment a józan ész, a szív alélt.
Midőn ezt írtam, ő zakót kefélt.
Mély csend lőn,
Mint szokott a vész előtt,
S valaki lassan a kardjába dőlt.

*

Ha résen is van, már nem úr,
Csak hosszú téli éjjelen
Montblancnak szűz havába szúr
Síbotjával – az esztelen.

*

Ballaghatsz éppen a Szajna felé,
Nincs szerencséd: nem fulladsz belé –

*

Nézz fel az égre: barna cigány ködök –
Tükréből néz a nő, s a szemedbe köp.

*

Már azt hiszed, nincs rajtad kívül semmi:
Tövit töröd, s a gallya jut:
Kajánul somolyog a lyuk.

*

Az élet egyre mélyebb erdejében
– Elszomorodom néha emiatt –
Ők ölelik egymást. De te sem – meg én sem.

*

Viaszosvászon az asztalokon.
Én itt, te ott farigcsálsz egy dalon.
(Slampos vers ez, nagyon.
Nagyon? Röhej. Hagyom.)

*

... mint egy kedves vacsora melege, száll.
És a határban a Halál kaszál.

*

Vad panoráma, rémes élvezet –
A pályaőr e híres sor felett
(kihagyhatatlan gag:) elélvezett,
Mint aki a sínek közé esett.

*

Mikor, így este, ablakot nyitok,
Mégis jólesik azt képzelni, hogy
Ma nem üzennek hívó távolok.

*

Én láttam Párizst, és nem láttam semmit.
Rádénekeltem pár vendégszövegnyit.

Hőség

Az izzó lég fölemeli a port:
apró galaxisok keringenek,
száguld a vér, lüktetnek az erek...
Egy verejtékcsepp lefutja a sort.

Tikkad a nyelv, szájpaddásra tapad,
és Délios nyilától védtelen
szűk pupillám, csupasz vállam, kezem...
Szentség vagy szenny: most minden úgy ragad.

Hátamon szürke, nedves szigetek,
gerincem mentén sós vizű folyó,
fejem kóválygó, imbolygó golyó,
talpam alatt a kő is sistereg.

Ti halhatatlan, égi istenek!
Élvezitek, hogy nincs már levegőm?
Megmosolyogtok, ahogy fogy erőm? –
Ha megsülök... ki dicsér titeket?

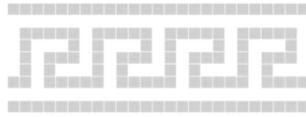
Örök menyasszony

A Belvárosban láttam – igen régen –
egy fehérruhás öregasszonyt menni,
sárgult csipkés, avított selyemruháját
cafatokban volt kénytelen cipelni.

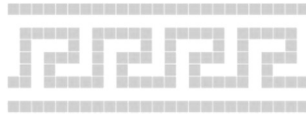
A Váci utca porában, a járdán
botorkált. Az ügyfélre váró kurvák
az Anna presszó üvegén keresztül
szakadt uszályát unottan bámulták.
Egykor lenszőke haja ősz csomókban,
elvékonyodva lebegett utána,
a *lifelong mourning* tébolyulttá tette,
mígnem egy lucskos novemberi este
töpörödött araként, énekelve
karolt bele a Kígyó utca sarkán
a hozzá lépő elegáns halálba.

Egy közönséges vásárlásról

*Auchanban jártam késő délután.
A pénztáraknál gyér sor, kis családok.
Nagy mázlim volt: így hó vége után,
fizetés előtt alig-alig állt ott
pár embertársam – átázott kabátok –
csaknem üresen zörgő fémkocsik
mögött tolva két stanglit, párizsit,
ásványvizet s – desszertnek – egy-két fánkot.
Zsebtolvajok sehol, se csikkszedők.
A pénztárgépek halkán duruzsoltak;
szinte idill volt, jó akol-meleg,
s bár pénztelenül, épp' ezért (lehet)
az emberek mind emberibbek voltak.
S bár tudtam azt, hogy ez csak átmenet,
már útrakészek mind a munkabérek,
sovány forintok, zsíros ezresek,
ma még a béke és a jó modor
terel tova a tágas terminálig –
Jó lenne így, lazán, pénztelenül,
kedvesen – szinte szeretve belül –
tessékelni egymást a szép halálig.*

Szonettek

„Attikai éjszakák”

Virrasztok én is, mint te egykoron,
jó Gellius, tarka könyved felett,
bár ékes nyelved s Róma odalett,
üzenetedet betéve tudom.

Napközben milyen sivár, monoton
lehetett munkád, hogy sok éjjeled’
olvastad át, majd írtad művedet
letűnt időkről, omló romokon. –

Nem lett remekmű: mást diktált a kor.
Csak sóvárogtál arra, még mikor
élt és írt mind: azóta klasszikus;

tehetségednél vágyad volt nagyobb,
rajongásból nőtt katedrálisod
bús papja vagy csak: antikvárius. –

Sub vesperum

az égi kordé útja már rövid
a nap pirul opál tükrebe néz
itt lent serény a milliárdnyi kéz
ki gyermek vár sétál vagy álmodik

meleg szobákban illat gyertyaláng
egy csillag áll meg betlehem felett
barmok nézik a nőt a kisdedet
ki mosolyog üldözők izma ráng

most adni mozdulnak minden kezek
a hitetlen is halk imát rebeg
titkos erő készti így tennie

a megváltó szeretet ez az úr
lába elé a rossz is leborul
betelt a szó testté lett az ige

Paschale

A templomablak rózsája sötét,
oszlopok közt mécs pislog, fény cikáz,
kint böjti szél zúg: pannon Boreás
cibálja az ég nedves köntösét.

A kert fekete fáí közt ha jársz,
szent vérverejték rest alvókra hull,
ezüst, csók csörren, csattan álnokul –
Bűnök burkát feszíti már a gyász.

Toronyszobádba nem követ ebed.
Léted kárhozat. Vidd keresztedet.
Nem áll meg a perc. Itt a számadás.

Halálhörgés tudatja, s tiszta hang
kondul rá benned, nagy piros harang:
hihetetlen, de van föltámadás.

Mysterium

Hommage à T. Á.

A kertre őszi párák fátyla lebben,
de minden cseppjük ékkőként ragyog.
E szép menyasszony szíve úgy sajog,
hogy könnye hull, amint pillája rebben.

A rőt avar közt nem sírt soha szebben
még senki sem. Ő várja a napot,
mint vőlegényt, akit nem láthatott
a nász előtt egyszer se' szemtől szemben.

Most fent kigyúl a súlyos, szürke égbolt,
s hogy kedvesét csodálja meztelen',
már jó a nap, és szól: ne sírj, elég volt.

Majd leolvasztja fátylát nesztelen' –
Haldokló szépség, fénybe fúló félholt
az őszi kert: sebzett, reménytelen.

Pesti ősz

Hommage à K. D.

A *Virgo* ismét a *Librába* lépett,
és újra ősz van, langyos nyárutó,
de készülődnek már alján az égnek
hideg havak és ádáz *Aquilo*.

A nyájas táj – mint képeskönyv – kinyitva:
kékes kontúrral földereng a Vár,
de hajnalban már dérgyöngy s köd borítja
a négy oroszlánt, amint fekvé vár.

A napot várják fázósan a korzón,
kik álmatlanul méláznak e torzón,
melyet a fény, a mester, befejez;

a hídra egy bohém dülöngve lép fel,
a halszagú szél játszik köpenyével,
s mint fehér füst, a sálja lengedez –

Florabela Espanca: Hiúság^{*}

Kiválasztott Költőnek álmodom magam,
ki mindent tud, s mindent kizeng az éjbe' fenn,
kiben a tiszta megszállottság benne van,
s egy verssorában egyesül a végtelen.

Egy tökéletes verssor álma fényesen
betölti a világot, és gyönyör fogan
azokban is, kik meghalnak reménytelen',
vagy lelkük mélye háborog, mordul, rian.

Azt álmodom, hogy itt lent Valaki vagyok,
ki mindent, ami fontos, mély – tudtam, tudok;
kinek ívben gördül a Föld talpa alatt!

S mikor – álmok közt lépve – égbe szállhatok,
s mikor mindegyre magasabbra hághatok,
felébredek... és semmi vagyok! ... Ez marad.

^{*} A portugál költőnő, Florabela Espanca (1894–1930) szonettjének fordításakor Szekszárdi Júlia nyersfordításából dolgoztam. Köszönet érte.

Floribela Espanca: Vaidade

Sonho que sou a Poetisa eleita,
Aquele que diz tudo e tudo sabe,
Que tem a inspiração pura e perfeita,
Que reúne num verso a imensidade!

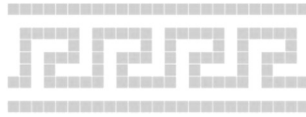
Sonho que um verso meu tem claridade
Para encher o mundo! E que deleita
Mesmo aqueles que morrem de saudade!
Mesmo os de alma profunda e insatisfeita!

Sonho que sou Alguém cá neste mundo...
Aquele de saber vasto e profundo,
Aos pés de quem a Terra anda curvada!

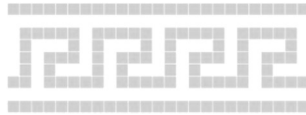
E quando mais no céu eu vou sonhando,
E quando mais no alto ando voando,
Acordo do meu sonho... E não sou nada!...

A 155. szonett

Kései híved, halhatatlan mester,
tiéddel rokon gyöttelemről ír.
Éppúgy szenved, szeret ma is az ember,
s ha viszonzatlan', nincs rá ma sem ír.
Ha beteljesült – úgy sem biztos semmi:
törékeny csoda minden szerelem.
Ismerősen is ismeretlen lenni:
így érzed-e te is, egyetlenem?
Forrón ölelsz, de idegenül villan,
titkot sejtet mohó tekinteted,
s bár én is égni vágyom karjaidban,
lelkem zárát száz csók sem nyitja meg.
A végzet mégis téged rendelt társul:
együtt leszünk, míg csillagunk aláhull.

Kelet

Keleties (1)

Éjente (jó szokásom ez)
régi költőket olvasok,
most épp Nizámit, Fúzulit,
Omár Khájjámot forgatok.
Rubint rubáik, gázelek
Háfíztól, néha Száditól...
Megnyugtató a bölcs Kelet,
titokzatos, mély hang, mi szól.
Más szépségek, ízek, dalok
szezámja tárul fel ekként,
velük csalom meg néhanap
szerelmeim: Rómát s Athént.

Keleties (2)

A szavak kertje keleten virágzott,
fénylett az élet fönt, s a mélybe' lenn
sötét gyémánttá lett a végtelen,
égette nap, ömlő esőben ázott.

A gyűlölet, a félsz, a szerelem
vad szirmain egy csalogány trillázott,
nézte a rózsát (ki zokogva fázott),
s azt énekelte, hogy reménytelen.

A földi éden csendje eget rázott,
és *Azrael* – mint varázsszőnyegen –
némán suhant át minden lelkeken...
A szavak kertje keleten virágzott.

Keleties (3)

A rózsza szólt: ó, énekelj nekem,
a szirmaimnak harmat bús dalod.
A csalogány szólt: illatozz nekem,
egy mély lélegzet könnyű illatod.

Míg élünk, nem lesz páros édenünk,
csak sóvárgás, meddő vágyakozás,
de halálunkon túl megérkezünk:
paradicsomban – örök folytatás.

Sötét a kert, a rózsza szirma hull,
beborítja a földet, mint az árny.
Egy magas ágról végső trilla szól,
és rázuhan a boldog csalogány.

Telihold fénynél...

(Gázel)

Telihold-fénynél, ötszáz év múltán, egy szál magamban,
tócsák szeméből villódzó árnyak minden szavamban,

házfalon kúszó borostyánindák haragja éled,
felkelő nap lát, lemenő nap lát szűk ablakomban;

ében keménység, ében melegség emléke járt át,
amíg a rideg, kövezett úton meg-megbotoltam;

lógó esővel, kavargó hóval mit sem törődnék,
égő jelekből ha megtudhatnám, hogy ki is voltam;

pengeélessé bűnös szerelmek izzása edzett,
végül majd szelíd parázs öl engem, s hozza el holtam.

Adzsemi, mondd hát: mit akarsz? mi bánt? végtére mért élsz?
Miért mozognak ingatag árnyak minden szavadban?

Látni akartam fában az erdőt, parányt a nagyban,
mint ötszáz éve, telihold-fénynél, egy szál magamban.

Dániel utolsó jövendölése *

A históriáról álmodtál, király, és felriadtál.
Álmodban e rettenetes arcú monstrum
arany feje – Babilón, a szárnyas oroszlán,
ezüst válla-karja – Perzsia, a medve,
réz oldala, mint falanx – Hellász, a párdúc,
vas lábai – fegyverben győztes, világbíró Róma,
agyag lábujjai – száz elporló, erőtlen nemzedék volt,
tőlük csak sokára s vérben született a szabadság.

Most a viharvert pálmaágot tartó Lībertas
feje, válla, oldala, lába: törékeny üvegcső,
s benne neongáz cirkulál, Uram.
Triceps alakja erre meg arra kileng, szél sem kell,
s én sem, hogy szeszélyes irányát megfejtsem a szélnek.
Lībertas labilis. Stólája redőzetlen, az arca helyén maszk,
mégis úgy tűnik, mintha folyton vibrálna-mozogna.

Ej, pedig mennyire nem mozdulsz te semerre, Szabadság!
Hektikus rángással, lefelé derekadtól bénán
s kéken vándorol benned a gőz... Csak ennyi telik hát.
Véges, nagy birodalmak örököse, értelme, lelke:
kéményre szegezett installáció lettél.
Jeges vigyorodtól megdermed a dal s a piros vér.
Ez maradt belőled, Lībertas. Szánalmas amplitúdó.
Antracit kígyóként tekeredve, sziszegve felettünk
– te, egykor a legszebb –
fényreklámmá silányultál, hirdetve a véget.

* Asszociáció Szabó Ágnes: Szabadság-szobor sziluett (2000) című alkotására.

Tizenkét haiku

(1)

Kiszáradt, vén szán
fölé hófelhő gördül,
s magát megrázza.

(2)

Éjjel már fagyott.
Halálcsapdák a járdán:
sör, nyál, síkos vér.

(3)

Hajléktalan fák
zuhanak most a sárba.
Lombjuk világít.

(4)

Vörösen csordul
tűzfalon lomha vére
a részeg napnak.

(5)

Mosogatólé
tetején egy pohár ring:
szikrázó, fényes.

(6)

Függönyöd ráncán
kesernyés, sárga illat.
Ágyad fehér lesz.

(7)

Kavicsra tették.
Szétterül haja sátra.
Ébred a rakpart.

(8)

Véres teríték.
Holt fürjek kelnek útra.
Sírnak az ölyvek.

(9)

Szerencsebambusz
szerpentinjén már látod:
mikor... vagy mennyi.

(10)

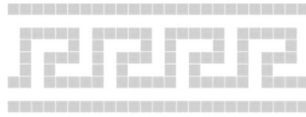
Hawaiiira vágyott.
Testét öleli mélység,
lelkét magasság.

(11)

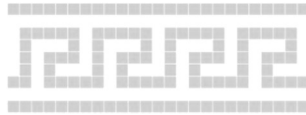
Világokat zár
hangokon át szívébe,
világtalan bár.

(12)

Köd – földi felhő.
Átdereng rajta gyémánt
boldogtalanság.

Pályák és kánonok

Példázat a gyöngyről

Csak úgy... sodródott, félve a tömegben:
nem célja volt, csak arra vitt az út.
A köpenyét sem bánta, hogy lehullt:
dúdolgatott, és lépdelt önfeledten.
A városvégi házaknál a kút
kiapadt. Ajkát nem becázta nedvvel;
a szomj, magány s a csönd sötét delejjel
vonzotta arra, s már érezte: fut
(a szél mellére dőlve) kába fejjel,
botolva, étlen, sírva. És miért? –
Vakon rohant, s egyszercsak partot ért,
hol hullámozott a fű, akár a tenger,
s a víznek roppant teste szinte élt,
s oly zöld volt, mint a fű vagy mint a méreg,
és erre már csak gyöngyhalászok éltek;
hívták, leült, míg néhányuk beszélt.
Kis kosarakban gyöngy pihent, temérdek.
Egy férfi ment, merült, mélységbe szállt;
a másik jött, de gyöngyöt nem talált,
s csak azt, hogy él, köszönte most az égnek...
És nézte őket hónapokon át,
hogy titkukat fürkéssze és megértse,
s nem látta át a részt se, az egészt se,
de gyöngyhalásznak álmodá – magát.
S egy hajnalon, hogy az istent kísértse,
nem szólt, csak ment, merült, mélységbe szállt;
alig találták. Fölhozták, zihált:
csaknem meghalt, nem érezvén veszélyt se;
szorítva kincsét, fogvacogva állt,
(A gyöngyház fénye édesen derengett.)

a szél elült, most még a víz se rengett...
(Apró volt, ám megért ezer halált.)
És elbocsátották az önfeladtet.
Amelyen jött, megvolt a visszaút,
vihette gyöngyét: mindent megtanult,
azt is, hogy késő, ideje betellett –
A városszéli házaknál a kút
száraz volt: ajkát nem becézte nedvvel;
a szomszéd, magányos a csönd sötét delejjel
vonzotta vissza, s már érezte: fut,
kincsét szorítva, étlen, kába fejjel,
vakon rohant és sírva. Vajh miért?
És akkor látta: megjött, hazaért,
hol sörrel él a nép – és néha tejjel.

Blood, Sweat & Tears

Egy semmiség, egy gondolat
szikrázik fel, és nem ereszt.
Egy kép, egy hang, egy mozdulat,
s belül a film forogni kezd.

Az engedetlen nyelv dadog,
nem fogad szót a létige,
százféle mozaik tolong
helyet kérve, onnan – ide.

Birokra kel, és mást csinál,
nem úgy s nem azt, mit akarok.
Nyakamra hág, fejembe száll,
így születnek a mondatok...

Ellenség névmás, névelő,
gályázás az egyeztetés,
a papíron vér és velő,
mindenből sok van vagy kevés.

Élethalálharc zajlik. Épp
vesztésre állok, nem hagyom.
Aztán nagy csend lesz. Semmiség.
Verejtékcsepp a címsoron...

Alig, kicsit, nagyon-nagyon.

Countdown

(3)

Még három nap, és véget ér a pálya.
A sínek összeérnek, sír a fék.
A kerekek is szanaszét dobálva,
de nyugi van. Tisztább lesz fent az ég.
Gurul a perc, de nem nyúlok utána.
Elengedem az órát, a napot.
Visszadobom a halat a Dunába,
s lovak közé a gyeplőt: fussatok...

(2)

Csak két nap még, és véget ér a pálya.
Utána nincs se rizikó, se tét.
A rohanó ablakból eltalálja
sötét nyilam a fény tekintetét.
Az egyszerűt nem lesz, mi komplikálja.
És nem tárul föl semmilyen titok.
Hat négyzetméter. Ezer fóliánsra
s a pillanatra koncentrálhatok.

(1)

Egy nap csupán, és véget ér a pálya.
Talpfák között virít a friss szemét.
Köd száll le majd a hídra és a fákra,
és kunderásan könnyű lesz a lét.
Johann Wolfgang a lépteim' bevárja.
Pulzus, légzés rendben, bár fújtatok.
– *A szabadság a törvény adománya.* –
– Ezt megdumáltuk. Lásd: szabad vagyok. –

(o)

Se nap, se perc, mert véget ért a pálya.
Nincs sín tovább. Nem kell a kézifék.
Arcom csapódna erdő aljzatába,
ha az avarra most ráomlanék.
De nem teszem. Kell az erő még másra.
Megtudni azt, ki voltam és vagyok.
Elindulok egy belső utazásra:
„nem könyörgöm, s ne irgalmazzatok.”

Kánon (I)

- Alpári lett a közbeszéd.
- Mit lett? Hisz az volt mindig is.
- Kezdjük hát újra. Prózai
s alpári lett a líranyelv.
- A külsőforma már halott,
így hát a belső szétesik.
- És mondd, tényleg nem kell a rím?
- Nem hát. *A rím: silány kolomp.*
- Minden mindennel összefügg?
- Mi nem függ össze, még az is.
- De van feszültség, képsorok...
- Oly képi nyelv, mely képtelen.
- A ritmika – szakadt ruha.
- Széttört a híd: a dallamív.
- Mi hát, mi hát, mi megmaradt?
- Minden, de most szégyen, ha van –
- S az olvasó?
 - Nem érdekes.
- *Magunknak szól a dal?*
 - Igen.
- Baj, hogy jambus van ebben is?
- Baj ám. Pokolba hát vele!
- De nem tudom, de nem hiszem:
Árkádiában éltem én!
- Szamár voltál, az is maradsz:
legeld, mit nyújt a hegyvidék.
- A síkon szürke szósortok.
- Mert szürke tollal szántanak.
- Szürke szvetteren vérpiros...

- Ne folytasd. Asszony lett a lány.
- Honnan veszed? S most... mit tegyek?
- Mindegy. Zsigerből írj tovább.
- *Mint isten adta mondanom?*
- Mondjuk. *A többi néma csend.* –

Kánon (II)

Se tüzes orthológ, se neológ
ne akarj lenni. Téved az öreg.
Ha kívül rombolsz, levegőbe lóg –
nyelvét kiöltve – súlyos szótömeg.
Nem tesz túl senkin, aki túl akar.
Ha írsz, ne olvass – úgyse sikerül,
mert csak utálod és utánozod,
minden hullára egyszer sor kerül –
Űrítkezz csak, ha jóllakni kívánsz.
Űrítkezz csak, akkor töltődsz belül.
Akasztottak közt sétálj, énekelj,
csordulj túl végül, s majd a szél elül.
Hidd csak, hülye, hogy seprűd és a karc:
újbor, s nyelesd, habár szétmarja torkát;
delelj a dokkban, s olvadj szét, nagy arc,
kék ködbe vond a béketűrő csordát.
Ki sír utánad, s vert csipkébe burkolt,
sovány karokkal hozza már az urnád,
s ki éveket önzőn nyakadra hurkolt,
hullahegyek közt töröld meg az orrát.
A föld alatt, hol pokoli a tamtam,
s viheder fütyül arra, ahol éltél,
a francot se érdekli, ó vagy új vagy,
hogy kísértettél-e, vagy csak kísértél.

Kánon (III)

A forma nem teher. Edény, barátaim.
A vad tengernek öble. Véges. Emberi.
Nem *aequor* és nem *altum* az, de zárt *sinus*.
Vízért sem víztükörre hajtod arcodat,
hanem markodból vagy pohárból kortyolod.
A végtelen tér és idő nem otthonunk:
eltéved benne képzelet és értelem.
A perc – tiéd. A harmatcsepp. A foglalat,
melyben műved vakít, villószik, felragyog,
és fáj, szorít, amint formába kényszerül,
de benne minden rész egymással összefügg.
Köröd parányi: ennek add, mit adni tudsz,
és bízd a szélre, szódat merre röpteti.
Mindenünk véges, csak hívásunk végtelen.
Edény vagyunk, s ez nem teher, barátaim,
hanem oly forma, mely egyszerre zárt s nyitott.

Kánon (IV)

Bizonygatom magamnak: lásd, no, semmi baj,
a vers mindenkor úgy szól, ahogy szólni tud.
Lecsengett már – mert megvénült – a posztmodern,
még áthallások sincsenek s allúziók.
Nincs titkos kód, nincs komplex kép, nincs ritmika,
egészen más van: leplezés és tettetés.

A szív titkát az új beszédmód leplezi,
és tettet, hogy szürke és eszköztelen.
A szenvedélyt a sárba könnyen rántja le,
és gúnyolódik mindenben, mi isteni.
A titkok titka, lásd, azért még megmaradt:
hogy vers-e egy szöveg, avagy csak mondatok.
Ítéld egy szűk kör. Parnasszusból Taigetosz,
a szárnyas ló aláhull, lábát eltörik.
Kalliopé kétszáz éve dermedt halott,
Kleió simlis, *Melpomené* depis drogos,
Thaleia még vihog: alpári, gyermeteg,
Terpszikhoré vonaglik kint a partokon,
Euterpe rezegetti a basszusát,
míg *Polyhymniát* egy díler elviszi.
S *Erato*? Mind közt legsebezettebb áldozat.

E túlpörgött, mégis sivár kor böjtje majd
idők múltán jön el. Késő utódaink
üres szavak közt élnek s költészettelen',
amíg nem érzik újra: lásd, no, semmi baj,
a vers mindenkor úgy szól, ahogy szólni tud.
Lesz titkos kód, lesz komplex kép, lesz ritmika,
elévül minden leplezés és tettetés.

A szív titkát megsúgja majd, ki írni tud,
s elveti azt, ki szürke és eszköztelen.
A szenvedély helyet foglalhat trónusán,
és újra nem lesz szégyen semmi isteni.
Míg *Uraneia* fölfedi a csillagok
s a nagy világév sértetlen törvényeit –
A művészet hosszú. A lét piszok rövid.

Kánon (V)

Vojtina feltámadása *

Akihez szólsz, ne nézd le semmiképpen,
ne hívd modernnek, ami zavaros,
ne tekerj folyton egyet a beszéden,
nem minden líra, ami csavaros.

A kép eleve rossz, ha érthetetlen.
A vers eleve rossz, ha *csak* titok.
Egy költő mondta – kamerával szemben:
„Erőlködj, ha érteni akarod,
emelkedj föl, nem nekem kell leszállni...”
Mi van? Mantrázzam, hátha felfogom?
Hisz’ nem lehet úgy átélni, belátni...
de írni sem, ha engem vágysz pofon.

Te kinek írsz, haver? Netán magadnak?
Vagy a szakmának? Csajsziknak talán?
A sznoboknak? Rajta, beszélj a falnak,
olvasson téged spanyol, katalán.

* *Vojtina Máttyás*: Bernát Gáspár (korabeli népszerű humorista) tót inasa volt a XIX. század második felében. Az inas írástudó ember volt: maga is írogatott. Gazdája révén gyakran férközhetett írók és költők (Arany, Vörösmarty, Bajza) közelébe, akiket rendszerint „írókollégának” szólított. Jókat mulattak a versein, pedig ő igen komolyan fogta fel a költői mesterséget. Úgy gondolta, hogy azt is úgy kell tanulni, mint a csizmadiaságot vagy a szabóságot. Nevét Arany János tette halhatatlanná: két hosszabb költeményében éppen Vojtinával „mondatta el” saját gondolatait a költészetről és az életről. (Vojtina ars poeticája, Vojtina levelei öccséhez)

Ő is annyit fog fel majd képeidből,
hogy egyik sem a Pradóba való...
Lásd, nem siratni kell a vers halálát,
hanem keresni, hol egy olvasó.

Ne hagyj ki egész gondolatsort innen,
hogy darabjait – hátrébb – beletedd,
mert ha így teszel, nekem azt kell hinned,
hogy nem vagy költő, csupán tetteted.
Ha nem nekem írsz verset, aki várom,
hanem csak másron túltenni akarsz,
mondd, mi van – túl e kínos izzadáson –,
ha sem nem sír, sem nem nevet az arc?

Ha szakadék van közted és közötttem,
egyedül, csakis én lennék hibás?
kit nem hat meg, és akit nem hevít fel
egy rejtjeles, nagy kitárulkozás?
Ha szakadék van közted és közötttem,
ha kékvér lesz a szárnyas telivér,
ha halhatatlanságra gyúrsz a gépen,
amit csinálsz, egy fabatkát sem ér.

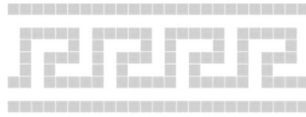
A *slam* azért különb, sőt, óriási,
mert elsősorban nekem szól a szó,
mert felismerte (nem nehéz belátni),
hogy nem hagyható ki az olvasó.

Korántse hidd, hogy ama Honderűnek
vagy Szabolcskának szócsöve vagyok,
de olvasóként hitelesnek, hűnek
csak azt tartom, mit átélni tudok.

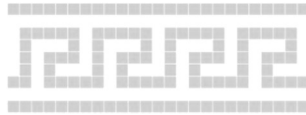
Kötött, avagy kötetlen forma? Mindegy.
Ám csak az oldhat, aki kötni tud.
A szabadság sem *csak* korlátatlanság.
A képtelen kép nem merész. Hazug.

Az eredetiség négyezer éve
olyan, mint múltó véraláfutás,
de tálentumodat ne bíz az égre,
mesterség nélkül: szélhámoskodás.
Ha sokoldalú tanulmány kell hozzád
vagy több órányi mélybeszélgetés,
ha nem tudok – könyveddel egy fotelban –
veled repülni, az több mint kevés.

Nincs új... – tudom. Hát akkor mondd te másképp.
Ahogy még senki. S elakad szavam.
A halandónak írd, az olvasódnak:
csak így lehetsz végül – haláltalan.

Úttalan utas

Côte Sauvage

rondeau pathétique

Nem fényben úszó part fövénye, nem:
a Côte Sauvage üt igazán sziven;
vadsága rémít, zord szépsége bánt,
beléd éget minden sajgó hiányt –

Algás kövek sötét agóniája
dagályért esd sápadt félhold alatt,
oly révült minden gesztus, mozdulat,
s biztos csak egy: a dolgok csonkasága,

beléd égetnek száz sajgó hiányt,
hívásuk rémít, bús szépségük bánt;
nem fényben úszó part fövénye, nem:
a Côte Sauvage üt igazán sziven –

A szél beléd üvölt. Melódiája
bordáid közt bömböl, nyilall, sajgó,
s a tengeröl-kihányta magzatok
cipőd alatt várnak feltámadásra...

beléd égetik a sajgó hiányt,
üres mézszázuk holt szépsége bánt;
nem fényben úszó part fövénye, nem:
a Côte Sauvage üt igazán sziven –

A szürke szirtek tört lépcsősorának
remegve vágysz, és a semmibe lépsz,
s ha fölérnél is, a semmibe érsz,
szemed kitérve egy bágyadt sugárnak,

s az beléd éget száz sajgó hiányt,
fénye vakít, szúrós szépsége bánt;
nem pálmalomb vagy part fövénye, nem:
a Côte Sauvage üt igazán szíven –

A horizont: szűkült szemű Apolló,
minden kis gally száz tört ágat sirat...
Ó, tenger, ég s minden az ég alatt!
Semmi sem *az*, csak valami hasonló:

beléd éget ezer sajgó hiányt,
rémít a *nincs*, s a *van* gyötörve bánt;
nem fényben úszó part fövénye, nem:
a Côte Sauvage üt igazán szíven –

Itália

Rólad, mi másról? Monoton
lépteim alá álmodott föld,
gigászok lábáról leszakadt,
tengerfoldozta csizma.

Néznélek, de a háló szálai
most felbomlanak itt-ott:
megtört tekintettel egy álló
világ mered vissza rám
az Exploreren át,
mert az, ott – nem te vagy.
Belőled rideg-közönyösen kilök
a mai napig tökéletlen rendszer;
az ablakok mind tárva-nyitva,
becsukni, újat nyitni
nem enged a ház.

Hol vagy, Itália?

Vörösalakos, kétfülű tál délről,
háromszázötvenből Krisztus előtt,
hattyúval a közepén
négy százötven euróból kijön –
hirdeti N. egy honlapon
kétezertízből Krisztus után.

Nincs élet itt. A fagyott üveglapra
lassan rásül égő szemgolyóm,
és csak a hiányod fog
szívárogni szemgödreimből.

Italia mea.

Néha muszáj kimondanom
Maro vagy Dante nyelvén a nevedet,
Italia mia.

Nincs semmim, és mit tudok rólad én?
Porló metszeteken
és szárfüles bédekkerek
halványuló képein kívül
mit láttam belőled,
fenséges hetéra,
fűillatú szűz,
nehéz brokát redői közt
óarany fényben vajúdó úrnő?

Puszpángok védte, mohos kőterasz
balusztrádja mögött megcsörrenő
drága csészék és ezüstkanalak;
szép samnitok és zord tuscusok
ivadéka, hollóhajú fiú
jár-kelek a vendégek között.

Hol vagytok, Sforzák, Leonello d'Este?
hol a macskaköves, fénytócsás
városkák apró zegzugai?
hol a szemöldökükkel
világokat igazgató,
nagytermészetű Iuppiter-apák
és a zuhatagszoknyájú leányok?
hol a madarak rebbenése
Ofanto fölött az apúliai szélben?

hol a megfeszítettek üvöltése
és oszló tetemeik bűze
a Via Appián?

Japán csoport, mögöttük angolok...
és a fél világ ide tódul.
Járja városaidat, elnyúlik
Lido di Venezia fövényén,
ahogy a Mongibello falán leömlő láva
s nyomában az izzó kőgörgeteg
lepte el egykor a tájat Cataniáig.
Mégsem bánod e szilaj imádást:
újabb és újabb szeretőket karolsz
ívelt partjaiddal, feltárva
lágymeleid és forró őszeit
minden elfojtott titkát;
nem babusgatva
az Arnón tovaringó időt,
de nem is irigyelve
az elárvult lagúnák közt
cölöpökre tornyozott,
krózsusi gazdagságot
szemük sugarától.

Rólad. Mi másról?

Hathor

RÉ fekete aranya vagyok.
A végtelen vizek és
izzó homok fölé magasodó.
Ébenből faragott istennő,
kit hószín gyolcs borít,
sivatagi szél ölel.
Szarvatlan, mozdulatlan
emberalakban
vészterhes pillantású,
pusztító szépségű
mindenkinek.
Mert Hóruszé is voltam.
Mert Thoté is voltam.
Mert Nehebkaué lettem.
Neked már csak kísérőd, idegen.
DUAT kapujában fogadó,
mosolytalan házigazdád.

Afro-Nordic

A misztikus kör balról alabástrom,
jobbról dió vagy éjszín' paliszander,
a széles mellű Földet ékesíti
az élő bross: két istenarcú ember.
A vállgödör: mély, mahagóni vájat,
a nyak s a kulcscsont: derengő opál,
a koponyák: arany-fekete gyöngyök,
az ajkak: szétnyílt, négyszirmú koráll.
Délről vad GU, északról bűvös FREYJA
ölelkeznek vízen, égen, hegyen,
mint Mars-Venus, e kétféle keménység:
a gyilkos harc s a gyilkos szerelem.

Táblakép

rezzenetlen mozdulatlan
fehér nyáj az alkonyatban

gyümölcsshéjhold vérben úszik
az úr mára elbúcsúzik

mozdulatlan rezzenetlen
lila dombok szürkületben

csillagtutaj fénymálhával
égbe tévedt utasával

rezzenetlen mozdulatlan
indigóban úsznak halkan

szél karjában síró gallyak,
kereszt körül ében varjak

mozdulatlan rezzenetlen
sakálszemek szurokestben

vágott-szúrt seb halvány testen
szél csókolja a kereszten

rezzenetlen mozdulatlan
állva térdig kínpatakban...

hűtlen gazok árva testét
megölték hogy könnyezhessék

mozdulatlan rezzenetlen
szemmel néz ránk a kereszten

három napra sírba szállva
föltámadva útra válva

rezzenetlen mozdulatlan
nyája várja pirkadatban

Éljük át... *

José Saramago

Asztallapra terítsd teritőd, a damasztfényűt,
S kertet rózsáiból ékesítsd a legüdébbel,
Önts bort a pohárba, szeld fel kenyered,
Szeld csak fel ezüst- s elefántcsont késsel.

Eljött valaki, hogy az asztalodhoz üljön,
Eljött valaki, akit nem láthatsz, de érzel.
Ejtsd az öledbe kezed némán, sose kérdezz:
Úgysem szól a szavad igazat, mikor kérdel.

Majd ízeled meg a bort, és törj a kenyérből,
Hosszában hasítsd tenyered fel a tüskés szárral,
Rózsád homlokodhoz emeld, szemed hunyd le.
Megvolt a rítus. Elteltél mindentudással.

* A Nobel-díjas portugál költő, José Saramago (1922–2010) versének fordításakor Szekszárdi Júlia nyersfordításából dolgoztam. Köszönet érte. A fordítás 2013-ban Székely Ervin-díjat kapott.

Aprendamos o rito

José Saramago

Põe na mesa a toalha adamascada,
Traz as rosas mail frescas do jardim,
Deita o vinho no copo, corta o pão,
Com a faca de prata e de marfim.

Alguém se veio sentar à tua mesa,
Alguém a quem não vês, mas que pressentes.
Cruza as mãos no regaço, não perguntes:
Nas perguntas que fazes é que mentes.

Prova depois o vinho, come o pão,
Rasga a palma da mão no caule agudo,
Leva as rosas à frente, cobre os olhos,
Cumpriste o ritual e sabes tudo.

Mester

*Harmatta János (1917–2004)
nyelvész, klasszika-filológus emlékének*

A kérges törzs göcsörtjein a fény
lassan felkúszik, vágyva a sudárt,
nyomában barna árny ernyője véd
s emel magasba most milljom bogárt.
Bár nedves hajnal gyötri gyűrűit,
s megdőlt erősen, nem hajlott sehol,
sajgó odúit mókus és madár
gyógyítja-lakja: szökken és dalol.
Fent vastag ágak nyílnak szét kelet
s nyugat felé: kiárad az erő,
s az óriási, súlyos lombhajat
fésülheti: erőtlen az idő.
A roppant fának kincse kortalan,
gyümölcsös ága a válladhoz ér...
Nézz föl reá, s köszönts, hisz' így vagy úgy
egy vagy te is, aki belőle él.

Bélyeg

Lakó Ferenc Péter fizikus barátomnak

Az értelem s mozgatója: a szellem,
a józan ész, mely megvéd bármi ellen,
s az érző szív, Francesco, mind te vagy.

Golyók, ingák, vékony üvegcsövek közt,
mérőeszközök, patkómágnesek közt
életre kél a kicsinyben a nagy.

Egy atomban meglátni az egészet,
egy jelenségben azt, hogy mi a lényeg:
művészet ez, nem száraz tudomány.

Bár homlokodon hat iksz már a bélyeg,
két ikszre valló lelked, szenvedélyed
szóhoz, zenéhez: varázslat, talány.

Keplerrel, Freuddal hiszed, vallod, látod:
távcső nélkül is látni a világot,
s bennünk is lüktet egy galaktika.

Így Rutherfordnak szó nélkül elhittem,
tőled tanultam: „bélyeggyűjtés minden”.
A költészet is. Ha nem fizika.

Isméné – Antigonéhez

Schlemmer Irénnek

Húséged sziklabörtönében
vakoskodsz bár,
te rabként vagy szabad.
Én kétség imbolygó terében
fénytől vakult,
bilincses húsdarab.

Te nem tudsz igent mondani, csak szívből,
én meg szívből sem mondhatok nemet;
nincs alku – súgja végzeted füledbe;
csak alku van – szól az enyém, s nevet.

Te azok közül való vagy e földön,
kik elvéreznek egy gondolaton,
én azok közül, kik mással nem vívtak,
csak önmagukat sebeztek agyon.

Téged gyötör, éget, ha ki nem mondod,
engem gyilkol, ha ki kell mondanom...
S miért nem könnyebb mégsem egyikünknek?
Bármelyikünknek! Ezt már nem tudom –

Ha küzd, hát abba, ha pedig kibékül...
– így mondta ő. Bárhogy is: elbukunk.
Halálos bűnünk: erőd s gyöngeségem,
más sorstól verten közös az utunk –

Hűséged sziklabörtönében
vakoskodsز bár,
te rabként vagy szabad.
Én kétség imbolygó terében
fénytől vakult,
bilincses húsdarab –

Paco

*Paco de Lucía (1947–2014)
flamenco gitáros emlékére*

Mi a *duende*? Te tudtad, mi az.
A fájdalom, az ősi, keserű,
a méltóság, ahogy emelkedik
és süllyed és hullámszik, száll a kín,
felcsap a dallal. Más nem érti ezt,
csak az, ki fészek alján – ötből egy,
a legkisebb, legtáltosabb fiú –
húrok közé csapott négyévesen,
s azóta sírnak ők ujjá alatt,
sír a flamenco, tombol és dühöng;
bömböl a dob, amint tenyér üti,
ujjong az ujj, ritmus robbantja szét,
eksztázisban, hatvankét éven át –

Paco, Paco, te isteni csoda,
komoly mágus, félszeg mosolyú pap,
profán szent voltál, andalúz cigány,
ki összenőttél hangszereddel, és
meghaltál, mert letetted. Nem lehet.
*Cancún*ban sem. Kígyófészek fölött
a mexikói fehér nap vakít,
szikrázik a márvány hoteltetőn,
s te belenéztél. Hányadszorra, mondd?
Mindig a napba, nem adtad alább.
S hogy asszonyod karjába dőlve már
szirénázva rohant feléd a vég,
elnyomta ezt, elnyomta szent dalod,

s a leghalkabb futamod bírta le,
leszkanderezte a harsány halált.
Gitároddal tested fölé emelt
andalúz lelked, Maestro, nagy zenész...
A cééd mellett összeroskadok.

Hetven

*Megölt embertársaim emlékére
Holokausz 70. 1944–2014*

Végül mindent le kellett vetnetek:
a cipőtöket s a ruhátokat;
kékek lettek a lábak és kezek,
szitokszók szálltak el a híd alatt.

A négy oroszlán bömbölt volna, ám
túlordították a vezényszavak;
felpöckölt állon fölrepedt a hám,
minden csőre két rémült szem tapadt.

A borjúboksz, fűzős bokacipők,
viseletes bakancsok, papucsok,
a mattá vénült, fényes félcipők
s a rövid szárú csizmák és a sok

fájdalmas mérföld, égő talpalás,
– amit átéltek ők is veletek –,
pőrén fogadott megaláztatás
s a víznek koncul vetett testetek

hol van? A szelíd dunai halak
megértőn úsztak titeket körül,
különb lényként nem szomjasták a vért:
némán várták, hogy a téboly elül...

Fönt az elárvult cipők és ruhák
elkezdték saját történetüket;
a víztükröt pásztázó gyilkosok
a folyót lőtték, mert gyűrűt vetett.

Illatos máglya égjen értetek,
emléketek' tartsa forrón a láng!
Nem lehettem – akkor – testvéretek,
rőzseggyűjtőtök legyek legalább.

Halottak napi ima

Drága szüleim emlékének

Megboldogultak, végleg boldogok!
Őrizzetek, hogy lelkünk ép legyen,
hogy ez az élet ne csak épp' – legyen:
a mécses lángja értünk is lobog,
szegény élőkért. Gyöngé fiatok'
őrizzéték, hogy égve fényesen,
mint emléketek, legyen eleven
s erős (mint ti), ki soha nem zokoghat,
csak amikor fáklyáitok lobognak.
Késő volt tőlünk minden vallomás,
éjszínű kárpit, *lassú gyász-zene*
s az áldozat – *inani munere*:
míg éltetek, más kellett volna. Más.

Hatalmas árnyak, bölcs halottaink!
Nem nektek kell ez az emlékezés,
hisz éltek úgyis. Dúlt idegeink,
nagy álmaink, nagy tévedéseink:
gyarló emlékmű, vélt engesztelés.
Minden korban – bár ölt és öldökölt,
s többre becsült könnyököt és ökölt –
az öl erősebb és az anyaföld.
Jól-rosszul, míg egy életet letölt
az ember itt, kérünk, őrizzetek;
imádkozunk, de nem csak értetek,
magunkért is, s ti értitek, miért:
Legyen könnyű nekünk a földi lét...

Es vetevé űt ez homis világ timnűce belé

Karomba vettem. Vénséges guruk
pillantása olvadt tekintetembe,
az ében írisz szélén villogott,
vibrált csupán egy gyémánt fényszemecske.
Lágy volt e nézés, egyszersmind erős:
a bölcsesség s szilajság szűrt-becézett;
soha nem volt még, aki engem ily
végzetesen, mindentudóan nézett.

Orromba csaptak tejillatú gőzök,
s mögöttük – mintha húzná valaki
bársonyzsinóron felfelé a függönyt –
tárultak már a világ titkai.
Később arcáról aranysárga mézek
opálosan gyöngyöztek lefelé,
nyakam köré – napbarnított ígézet –
fonódott karja, s meghaltam belé.

Szárba szökkentek karcsú kockatornyok,
majd viaduktok, hidak, paloták:
az alkotás lázától fölhevülten
ledőlt, épült – ahogy kell – a világ.
És látá, hogy ez jó. Beült a padba,
s a teremtés koporsófedelén
görnyedt dacosan, megkövült az ajka:
itt semmi volt a mű, senki az én.

Szellem szemét kiszúrták, hogy ne lásson
egyebet, mint akárki, a tömeg,
és nyújtották: nem ért végig az ágyon,
bár otthon az enyémet kapta meg.
Új kínok vártak rá naponta százszor:
gúny és magány, sok kis piszkoskodás,
fásultság tört rá épp rügyfakadáskor:
nincs más, csak tiprás s eltiportatás.

Lépre csalták játéknak mondott tesztek,
szárnyát kitepték, lelket elemeztek
– mint szakértők – az álszent hentesek;
fejét megmérték, és nagynak találták
a huhogók, így karanténba zárták.
Úgysem fog szállni. *Egy kicsit beteg.*

E fokhatározó, fikázó fricska
nyomán zsebemben a hibátlan bicska
sóvárgott egy kis vérontás után;
az önjelölt kerubok hulltak sorba',
kar és láb nélkül, összekaszabolva
rémséges éjjel, véres délután.

Fülét befogta – ó, jaj –, hogy ne hallja,
pengém siklott a húsba, mint a vajba:
csontok reccsentek, dőltek oszlopok;
s az isten és ember közötti csendbe'
csupán a régi, gyémánt fényszemecske
– az ében írisz szélén – villogott.

Hulló fogak elégiája

Dr. Dóry Erzsébetnek

*S jaj, veszteség, mi meg nem térül!
(Dsida)*

Fogak tornácán piros nyelvem
átbucskázott, ha énekeltem;
puha kobold harminckét gyöngyre
fölhágott – gömbölyű göröngyre.
Ha hallgattam, s feltört a sóhaj,
útját állta fehér hajóraj,
sötétlő tajték lepte már ott
a harminckét csontszín naszádot,
az ajkam horizontja tágult,
majd vörösen derengve zárult.

Kétszer tizenhat bástya állott:
artikuláljam, amit látok;
kétszer tizenhat testőr védett:
ne szólhassak hazugul-szépet;
harminckét fehér ruhás dajka
táplált, étkem rágta, kavarta;
harminckét csontkemény valóság,
s az egyikkel – elbánt a kórság.

Tiszta üregjeibe tévedt,
s belül falta, hogy feketéllett,
roppant kráter lett, és beomlott,
harmincegy érte áment mondott.

Fogak tornácán piros nyelvem
már rést talált, ha énekeltem;
ha hallgattam, s feltört a sóhaj,
a megcsappant fehér hajóraj
belsejéből a csont kiáltott
piros nyilallást, barna átkot.

A láthatatlan admirális
újabb hajóm süllyesztve máris
a harmadik fedélzetére
támadt, hogy az sem bírta élve.
S míg kihordtam három gyümölcsöm,
volt gondja rá, hogy csőre töltsön:
kilenc fehér bástyámra támadt,
s célpontjain a pusztulásnak,
fogak lőrése közt a végzet
kérlelhetetlenül tenyészett.

S jaj, veszteség, mi meg nem térül!
Hajdan szép ajkam belekékül.
Pöszén, selypítve és makogva
nézek a sötét horizontra,
mely kínra, fájdalomra tágul,
de énekre, mosolyra – zárul.
A tornác kövei inognak,
gödrökbe lépve botladozhat
hajdan eperszín piros nyelvem,
hogy a nemlétre térdepeljen –

Immár huszonegy bástya áll csak:
tanúi a nagy pusztulásnak;
immár huszonegy testőr védhet
meg a foghíjas üdvösségnek;

huszonegy fehér ruhás dajka
koplaltathat, ha úgy akarja;
huszonegy tízért sír magában:
testvérekért a pusztulásban;
várnak a felmentő seregre,
a csodára, a kegyelemre –

S a holt naszádok beeveznek,
a régiek helyén lebegnek,
szorítva, fájva kapcsolódnak,
útját állva sóhajnak, szónak.
Újratanulni az egészet,
a tagolt emberi beszédet...
Hidak között ténfergő nyelvem,
ajkam hogy újra énekeljen,
kényszeríti valaki végre:
áldás kezére, hála érte.

Szemben

reggel volt szemben ültünk a buszon
rémülten néztem fakó íriszét
az ablaküvegen át az úton
megtapadó üres tekintetét
a fittyedt ajkat arca árkait
a pergamennél sárgásabb kezét
körmét haját szépsége romjait
haljatok meg vagy tőlem éljetelek
ezt mondta minden porcikája és
a mozdulatlan leguánszemek
megkövült benne félsz és szenvedés
az irgalom belékeményedett
sehol tüzek vágyódás gyöngeség
csak üszkösödött indulatmezők
sehol lágyan emlékező zenék
csak harsonák az ítélet előtt
jön egy pont hogy bezárul a világ
mind önmagába fordul aki vén
önző gyerek aki se hall se lát
csak ő csak ő a világ közepén –

ti is mi is ma ő holnap meg én

Adventus

A legfőbb lecke: várni tudni, várni.
Asszonyként félve várni a szülést,
az öntudatlanság vizein szállni,
s magzatként várni a megszületést.

Gyermekeként várni, vakon bízni jóban,
repesve várni azt is, mi kevés:
a gyengédséget tettekben és szóban...
A lélek vár, a képzelet mesés.

Halálra válva, ha késik a végzet,
gyönyörre várni sorvasztó, nehéz,
egy kongó, nagy váróterem a díszlet,
és várni kell. Nincs újratervezés.

Nyomasztó álmok senkiföldjén járni.
A sejtések homályos völgye és
a kétkedés elrejti őt, de várni
és várni kell. Tán lesz megérkezés.

Anyu

Az ajtó, ablak tárva-nyitva volt,
a mentők már elmentek. Testedet
ott hagyták. Apám szinte megbomolt,
azt hajtogatta, meghalt, s nevetett –

A szobában még lelked kóborolt,
lepedő alól kicsüngő kezed
bámultam, és gyomrom összeszorult
nézve a legszebb, tejfehér kezet.

Későn érkeztem: nem nyílt szóra szád,
az állad kissé megereszkedett,
s hogy felkötöttem, némán nézve rád,
jött a halottkém. Elvégeztetett.

És megjelentek zörgő tepsivel
a hullaszállítók – kapatosan.
Zsebükbe gyúrtem sok hitvány papírt,
hogy szépen vigyenek. Óvatosan.

Gerinced görbült mégis, jó anyám,
ki nem hajlottál soha, senkinek –
Tizenhat éve fekete virág
nő a szívemben. De kinek? S minek? –

Christmas Carol

*The ancient tower of a church... became invisible...
The cold became intense... Foggier yet, and colder!
Piercing, searching, biting cold.
(Charles Dickens, 1843)*

Mindent bezársz. Ott kint már nyolcat üt.
Zajjal csapódik, tompán félrever
megtelt fiókod, kiürült szived.

Ódon toronyról kárörvendve néz
a sárgaréz holdgomb: forintnyi fény.
Fülledt odúdról tégy le, te szegény.
Ma fogytán minden álság, lét-ürügy:
ünnepi ez a józanság, hideg;
kivételes ez a fagyott remény.

Szeretsz, s szeretnek. Hidd, ha van erőd.
A kisdéd így is, úgy is elkerül:
csillagtalan, áldatlan fásulás
dermeszti benned a vért, a velőt.

Egy képeslap flamand házai közt
gyufát árulsz a dologház előtt,
szemed porhó tűfátylától sajog,
melytől nem látod a jászolt s a nőt.

Minden bezár. Az édes ámulás
s az édes ámítások perce vár:
építőkockák, kisvasút, kalács.

Közben tudod: tornyod rég összedőlt,
vonatod áll, mert nincs több állomás,
anyád a falról félszegen figyel,
s ez a kalács rég nem *az* a kalács.

Csontig ható hideg. Pár gyertyaláng
láttatja csak, de nem enyhíti meg –
Minden bezárt. Most magunkban vagyunk:
megtelt fiókok, kiürült szivek.

Február négy

tizennyolc éve már hiába fáj
de annyi minden volt hogy feledek
rád gondolni naponta szégyen ez?
bár mondják hogy kegyetlen az idő
csak az élőkhöz téged úgy szeret
arcod halványabb de megszépített
most holnap van s nincs mondanivalóm
vagy annyira mélyen hogy nem lelem
nem akarom nem tudom nem merem
csak hagyom fájjon ma vagy holnap is
hogy zöld szemed fehér kezéd
kemény sorsod dús hajad lágy szíved
köddé felhővé fénnyé válva – nincs

Apu

Tízévesen egy kirakatüveg
s láztól piros tükörképem mögött
egy Zimmermann, egy kis pianínó
húzódott meg a sok hangszer között.

Nemes fáján vörösesbarna fény,
borításán erdőillat dalolt...
Beleszerettem, merthogy mellkasán
két mahagóni margaréta volt.

Bementünk. Mondták: tizennyolcezer.
Apám bólintott: rendben, megveszem
(akkoriban hatezret keresett),
két kék szemével nézte a kezem,

ahogy a vidám földműves dalát
próbálgattam. S ő volt a boldogabb...
Carl Zimmermann a főhelyre került,
ez a szép, úri – s kiszolgált – darab.

Megvan még mindig. Nem lettem zenész.
Nincs szemrehányás benne. Úgy ragyog,
villan felém ma is két kék szeme,
hogy ettől – és hogy él – nyugodt vagyok.

Után

(1)

Kis szárával kapaszkodik
egy növendék levél a fán.
Sovány karjával átölel
remegő, százéves apám.
Magukba zárt jégrügyeket
cibál az áprilisi szél,
áporodott szobameleg
mélyén a fikusz alig él.
Zuhog a napfény befelé
ablaküveg-kollektoron,
néhány kés, kolbász, hagymalé
a kopott konyhaasztalon.
– Mint nem remélt, de vélt toron. –

(2)

Könnyű, mély álma: kis halál,
egy látogatás odaát.
A porszemek s a fény között
árnyalakok suhannak át.
Álom, való most összeér,
a szív rémülten kalapál,
kérdez, de egyik sem beszél,
a perc mindent összekuszál.
A lámpa leng a semmiben,
fényébe bámul valaki,
lelkét az ősök szelleme
néma párbajra hívja ki.
– Az ajtóból szólnak neki. –

(3)

Szóvégek helyén lihegés,
rémíti, hogy nincs benne szusz,
hallom, amíg nyugtatgatom:
nyílik-csukódik lent a busz.
Újabb árnyak tolonganak
lépcsőkön föl, szobába be,
a hívatlan vendégsereg
csillámporral szórja tele.
A káprázat, a szédülés
dúsan széthinti kincseit:
temet múltat, elfed jövőt,
az idők szűk ösvényeit.
Kimegy megnézni, nincs-e itt.
– Mintha még várna valakit. –

Consolatio Rilke egy sorára

A nagy Halál, amely bennünk terem,
csak annak fáj oly mérhetetlenül,
kit itt hagytunk, s árván egy zugban ül;
valójában a végső Értelem

kertjében álló fák vagyunk, s a bölcs,
a nagy Halál, amely bennünk terem
lombtalan ágon, mégse' védtelen:
lehullt évek helyén – érett gyümölcs.

Először zsenge, s száz álarca van.
Aki szeret, meglátni képtelen
a nagy Halált, amely bennünk terem –
De ha előáll, már hatalmasan,

másnak kegyetlen, nekünk – kegyelem:
végső formába önt, míg kint hevít,
remekművén egy utolsót simít
a nagy Halál, amely bennünk terem.

Ikaros

Mikor kint még nem volt hideg idő,
csak hűvös est, s korán sötétedett,
óvatosan, a függönyrésen át,
a mindenségből hozzám érkezett

egy apró lény, egy repkedő parány,
melytől mindenki úgy undorodik,
pedig remekmű – nézd - a láb, a szárny,
és tökéletes, ahogy működik.

Nyúltam felé, és felrebbent hamar,
de nem magasra: itt alant repült.
A testét – látszott – alig bírja el,
egy sötét sarkot keresett, s megült,

pedig a lámpám sárga fénye és
a szoba-meleg csábította be,
hogy erőt gyűjtsön, mentse életét,
vagy épp azért, hogy végre letegye.

Ha gyengülünk, vagy menni készülünk,
nem kell magasság, zajos külvilág.
Egy biztonságos zugot keresünk,
hol nem bánthatnak, és senki se' lát –

A hóhullám a gázrózsa felől
meglegyintette őt, mert felriadt,
és megfeszítvén szárnya erejét
körözve a kék láng felé haladt.

Alacsonyan szállt, jött a gyöngeség,
s megszárdult a forró örvény felett,
de még lejjebb ment. Fellobbant a kék,
s egy sercenéssel rögtön vége lett.

Te kis teremtmény, öntudatlanul
olyan voltál, mint egykor Ikaros:
vonzotta fény, veszélyből nem tanult,
s megleckéztette a bűsz Hélios.

A tél kertemre... *

(Ismeretlen orosz költő)

A tél kertemre hólepelt
bocsát, törékenyet,
s megdermeszti bútól gyöngén
érintett lelkemet:
fehér lesz az álom s a hang,
fehér háló a hó –
jégcsipkés ablakomon át
ámulni volna jó...
Küszöbömet szikrázva majd
hóbástyák övezik,
hópelyhekben felold a tél,
s mint füsttel, elvegyít.
S váratlanul valami vonz
fagyos partok felé,
hogy érjen csípős zúzmara,
fussak a tél elé.
S meglássam hóviharon át
a hajnal pirosát...
Oly jó lenne szeretni és
újra látni Magát.

* Az oroszul írt vers költőjét nem ismerjük. Közösségi szájtokon egy ötven év körüli, kortárs költőnőnek tulajdonítják. Am a vers már negyven éve is közkézen forgott, így a szerző továbbra is ismeretlen.

Зима в мои края

Опустит хрупкие снега
зима в мои края,
и, грустью тронута слегка,
замрет душа моя:
и белый сон, и белый звон,
метели белой сеть –
сквозь роспись тонкую окон
смотреть бы и смотреть...
Сугробов встанут терема
к порогу моему,
и растворит меня зима
в снежинках, как в дыму.
И вдруг потянется душа
к морозным берегам,
чтоб колким инеем дышать
и доверять снегам.
Чтобы сквозь вьюгу уловить
рассвета робкий взгляд,
и очень хочется любить,
и встретить Вас опять.

Kései

Már int az ősz, hogy megy. A télnek int.
S helyette jön a fonnyadt nyár megint.
Odébb löki az ifjú hideget,
elé tolakszik, hoz langyos szelet.
Ráncos kezével felhők rongyait
babrálja, s fújja megunt dalait.
A hiszékeny fű sarjad, de megáll,
nappal örül, éjjel agonizál,
s a föld alatt sincs nemes rothadás:
a magokra nem vár feltámadás.
Sóhajt a rét, alig kap levegőt,
hangyák vonulnak a kapunk előtt.
Ösvényeken a súlyos-szép avar
ropog, felpördül, semmit nem takar.
A tél dermedten áll meg e fölött
a virulens, vén tenyészet fölött.
Duzzadt patakba hullik ág, madár...
Miért nem hal meg végre már a nyár?

Otthon

Van itt egy asztal. Kérd, és megterül.
Dísztelen szépség, víz, só és kenyér,
pihenhet rajta a fáradt tenyér,
s a pincéből néha bor is kerül.

Van itt egy fal. Odébb megy, ha zavar.
Egy falnyi könyv, hogy ne légy egyedül,
miken a lelked fáj vagy felderül;
Falad. Falod. Nyugtat és felkavar.

Van itt egy ágy. Feküdj le, és aludj.
Sűrű sötétség, már majdnem kemény.
Van öreg lámpád: pontnyi, sárga fény,
és hangok is. Hogy felébredni tudj.

Homo(k)

Korom zenéje furcsa zaj fülemnek,
szívem nyitott, de lelkem zárt marad,
csak néhány rég halott és drága mester
allegrójában érzi, hogy szabad.

Nincs ráhallásom – semmilyen – e korra,
bár megfeszülnek dúlt idegeim
harmóniát kutatva sorról sorra,
fennakadok csellók idegein

kapálózva és próbálva hazudni
a lényegről, hogy mollban is lehet,
kürtök dúrját az altudatba dugni,
a perchomok majd hátha eltemet.

Futómadár a lasszósuhogásban
vagdalkozik, erős csőre reped,
szárnya alá elrejtve szisztrum-álma,
útja kereplők poklán át vezet.

Kövek

A rácson át egy napsütötte pázsit,
hófehér kőtömb rajta, idelátszik.
Oltár lehet, melytől lépést se tágit
egy szűk csoport: ül körülötte, ásít.

Sorsát karcolja egyikük a kőre.
A másik hajlong, leborul előtte.
A harmadik nedvet fakaszt belőle.
A negyedik árnyékba fut előle.

Nincs áldozat. A múzsátlan Apolló
rézsút küldi nyilát a szellemekre,
papírt, tollat tartó, halvány kezekre.
Mögöttem minden pusztul: ég a tarló.

Egy mérföldkőben zúztam szét a lábom.
Hagynák-e most, hogy közéjük kerüljek,
az út mocskos zajától meneküljek? –

Eltékozoltam mesés gazdagságom:
időm, erőm, szerelmem és barátom.
Minden szék foglalt. Nincs hova leüljek.

Bőr

Bőrünk határ: a *volt* és *nincs* határa,
egy pontnyi lét a térben és időben;
mi itt még látszott, ott már füst és pára,
életet alant, de fojt a levegő fenn.

Mi e határon túl van, majdnem semmi,
amíg vagyunk, belül van, ami van,
de teremteni vagy akár teremni
kívül-belül egyformán hasztalan.

A bőr alatt inak fedik a csontot,
fehéren izzik majd annak, ki ás,
s tudást akar kinyerni minden kőből,
cserépdarabból. Kétséges tudást.

Azt mondtad egyszer rég, drága barátom,
Krétáról jőve meg szomorúan,
hogy *Knósszos* állványerdejében jártál...
Mért nem pusztul, minek ideje van?

A létezés zsúfolt sivatagában
kavarog minden hely és pillanat.
Jöttünk, s megyünk már, fénylő bőr-ruhásan,
utunk időtlen csontok közt halad.

Tűz

Puskin üzen

A tűz, a tűz ne hunyjon ki belőled:
tűz nélkül nedvek s levegő mit ér?
A föld, amin lépsz, gyúljon lángra tőled,
és duzzadjon folyammá minden ér!

A némaság fehér ködét tüzeddel
oszlasd szét, hogy visszhangozzék az ég,
a vaksötétet szaggasd szét tüzeddel:
rongy kárpitján át törjön fény feléd!

Komor napok és éjfékete gondok
kórságait tüzed perzselje fel!
Gyalázat és szenny hogy hamvába omlott,
koldus vagy árva – áld majd, s ünnepel.

Piros virágod ott nyílik tebenned,
véreddel öntözd nap mint nap ezért.
Isteni tűzben égjen lelked-tested!
Ez kárpótol a kurta életért.

Víz

tócsák partjain járok nézem a tengert
a fák lengedeznek a vízben
kissé lejjebb szürke felhők vonulnak
fuldokló pókokat kerülgetve
apró lábaikkal tempóznak a hangyák
és víztoronynak csapódó halak
suhannak tova a mélyben
nem nézek föl akkor elillan a kékség
elfut a járda
foghíjas keramitkockák örölik az iszapot
csak várom hogy
mint egy vakító strandlabda
átszínezzé a nap a pattogástól
szétfröcskölő sarat
sárgás-fekete gyöngyök
gördülnek le síró arcomon
térdre estem de jó itt
mindennek a peremén
víz vegetáció ez is
borzaszt megnyugtat hűsít
és támaszkodhat a hátam
égi vizekből kimeredő szeleknek

Libra

Morzsákra telt csak. Az idő s erő
másokra kellett mindig. Megkopott,
repedt igába görbült, vén cseléd
lett a tehetség: félig már halott.

Egy sorra várok. Meg kell lennie,
ki kell szakadnia a semmiből
két tálalás közt, terítés után...
De honnan jön majd? S jön-e? És kitől?

Öreg lábosok vak zománcai
fölfénylenek majd akkor, és megáll
a szivacs és a súrolókefe,
elzáratlanul csobog a halál.

Meg sem lepődöm. Összeterelem
szanaszét szórt szavaim és magam,
s már indulok: telt zsákkal megyek el,
rossz mesterként, ki tanítványtalan.

Lakthesis

Kevés időmben, mi még hátravan,
egyet tehetek: szétsztom magam.
Egy részem itt, a föld fölött legyen:
megfontoltabban, de tevékenyen.
Más részem legyen lent a föld alatt:
tudni, érezni a halottakat.
Harmadik részem emelje az ég,
e kéknek látszó, üres messzeség,
hol nincs, mi áll, és nincs, ami mozog:
csak tiszta, örök abszolútumok.

Tartalom

Előhang	7
---------------	---

Óbor

Nénia	11
Caludia sírfelirata	14
Epitaphium Claudiae	15
Sermo sollemnis	16
Vezúv-elégiák (1)	18
Vezúv-elégiák (2)	19
Gellius – Vergiliushoz	21
A legnagyobb szenvedés elégiája	22
Alkaioszi	24
Carmen natalicium – alternis versibus	25
Comprecatio	26
Fohász	27
Vigasztalás Philémón és Baukis fiának	28
Héraklész	30

Villoni balladák

Ballade de Noël	39
Ballade de Pâques	41
Ballagó ballada	43
Ballada Szent Déneshez	45

Szatírák

Così fan tutte	49
Tandal	51
Lost Invest	52

Etűdök	54
Epódos Z. T. <i>Reflex-íveire</i>	55
Hűség	58
Örök menyasszony	59
Egy közönséges vásárlásról	60

Szonettek

„Attikai éjszakák”	62
Sub vesperum	64
Paschale	65
Mysterium	66
Pesti ősz	67
Florbela Espanca: Hiúság	68
Florbela Espanca: Vaidade	69
A 155. szonett	70

Kelet

Keleties (1)	73
Keleties (2)	74
Keleties (3)	75
Telihold fénynél... ..	76
Dániel utolsó jóvendölése	77
Tizenkét haiku	78

Pályák és kánonok

Példázat a gyöngyről	83
Blood, Sweat & Tears	85
Countdown	86
Kánon (I)	88
Kánon (II)	90
Kánon (III)	91
Kánon (IV)	92
Kánon (V)	94

Úttalan utas

Côte Sauvage	99
Itália	101
Hathor	104
Afro-Nordic	105
Táblakép	106
Éljük át... ..	108
Aprendamos o rito	109
Mester	110
Bélyeg	111
Isméné – Antigonéhez	112
Paco	114
Hetven	116
Halottak napi ima	118
Es vetevé út ez homis világ timnüce belé	119
Hulló fogak elégiája	121
Szemben	124
Adventus	125
Anyu	126
Christmas Carol	127
Február négy	129
Apu	130
Után	131
Consolatio Rilke egy sorára	133
Ikaros	134
A tél kertemre... ..	136
Зима в мои края	137
Kései	138
Otthon	139
Homo(k)	140
Kövek	141
Bőr	142
Tűz	143
Víz	144
Libra	145
Lakthesis	146

- Aknay Tibor:** A MACSKAISTENNŐ (regény)
- Alföldy Jenő:** A HÍVÓ HANG. Bevezetés Tornai József világába (tanulmányok)
- Ballai László:** MAGYAR ODÜSSZEIA (regény)
- Baranyi Ferenc:** ÍRÁSOK A FALON. Jubileumi versválogatás
- Barna Róbert:** VILÁGHBAJNOK (regény)
- Bányai Tamás:** ISTEN ÉPPEN FÉLRENÉZETT (novellák)
- Bárany László:** KONCENTRIKUS KÖRÖK. Közelítés a humánus kérdéseihez (tanulmányok)
- Bene Zoltán:** KURTA ÉLET. Három novellafüzér
- Bíró András:** ZARÁNDI (kisregény)
- Bíró József:** STROMATOLITE (válogatott versek)
- Botz Domonkos:** SZÁLKÁS KERESZTEK (elbeszélések)
- Czegő Zoltán:** KEGYELMI IDŐ. Versek imamalomra
- Czigány György:** GYŐRI TE DEUM. Diárium
- Cseke Péter–Burus János:** CSÍKSOMLYÓI SZÉKELY NÉPFŐISKOLA (tanulmány dokumentumokkal, fotókkal)
- Cserenkó Gábor:** NEM VELED NEVETEK (novellák)
- Cs. Varga István:** LÁTÓKÖR (esszék, műelemzések)
- Farkas Gábor:** SZAVAKKAL ELFEDEM (versek)
- Farkas Judit:** ÜVEGSZILÁNKOK (elbeszélések)
- Feuer István:** A CSODÁLATOS FIRENZE. Firenze történelme és műemlékei
- FOLYTON NÖVŐ S. M.-FA.** Válogatás a Sarusi Mihály műveiről és munkásságáról írt tanulmányokból (Szerk.: Kállai Gyöngyi)
- Jahoda Sándor:** TELEPÍTETT IDILL (versek)
- Kaiser László:** A FEKETE EMBEREK (novellák)
- Kapui Ágota:** A MÁSIK OLDAL (versek)
- Kelemen Erzsébet:** ITT RAGADT LÉLEK (pszicho-thriller)

Keres Emil: A KETTŐS ÁLARC EGYIK FELE (válogatott versek)

Kis Antónia: KI SZERET JOBBAN? 21 novella

Kiss Irén: A BOLDOGASSZONY KERTJE (versek)

Koncsek József: ÖRÖKÖS TAVASZ (versek)

Kósa Csaba: A MEGSEBZETT CÉDRUS (tárcák)

Laczkó András: ÍGY EMLÉKEZEK (tanulmányok, esszék)

Lajtos Nóra: A TISZTA BESZÉD VARÁZSA (tanulmányok, kritikák, recenziók)

Lukáts János: HOLNAP ELŐTT (novellák)

Madarász Imre: KÉT MÁGLYA. Savonarola és Giordano Bruno (monográfiák)

Nagy Andrea: JANCSI KERTJE (versek)

Nemeskürty István: ELÉRHETELEN TÜNDÉR CSALFA CÉL. Vörösmarty tündérajátéka, a Csongor és Tünde

Novák Éva: JÁTÉKOK (regény)

Novák Valentin: HOVAVONATOZNI (versek)

Oláh András: A SZÖKEVÉNY – AZ UTOLSÓ JÁTSZMA (történelmi drámák)

Pomogáts Béla: A MAROSVÉCSI VÁRBAN. Az Erdélyi Helikon íróiról (tanulmányok)

Rónay László: MESTEREK ÉS LEGENDÁK (prózai írások)

Rónay Tamás: „HALLÓ, ITT FERENC PÁPA!” (életrajz)

Sarusi Mihály: KOPÓIRAT. Regény a XX. századból

Szigeti Lajos: ERŐVONALAK (Válogatott versek 1977–2014)

Sz. Tóth Gyula: TANÁRI NOTESZ 1–9. (napló)

Tarnai László: EZEN A PADON. Hátrahagyott versek

Tábori László: BUDAPEST FELTÁRATLAN TITKAI

Tusnád László: SORRENTO KÖLTŐJE. Tasso életregénye

Veszélka Attila: VESZELKA IMRE. Rózsa Sándor legkedvesebb cimborája és én

Véghelyi Balázs: TEREPA SZTAL (versek)

Zsirai László: „ÉREZZÉK EGY KÉZFOGÁSRÓL” (esszé-portrék)